
ELÄIMELLISTÄ MENOA!

Museopedagogiikan ja kokemuksellisen taideoppimisen soveltaminen varhaiskasvat-
tusikäisille lapsille

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Lahdensivu 06.05.2011

Johanna Ojanen

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Hämeenlinna

Työn nimi Elämellistä menoa! Museopedagogiikan ja kokemuksellisen taideoppimisen soveltaminen varhaiskasvatusikäisille lapsille.

Tekijä Johanna Ojanen

Ohjaava opettaja Raija Paju

Hyväksytty _____ . _____ .20 _____

Hyväksyjä

LAHDENSIVU

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma
Pedagoginen ohjaustoiminta

Tekijä	Johanna Ojanen	Vuosi 2011
Työn nimi	Eläimellistä menoa! Museopedagogiikan ja kokemuksellisen taideoppimisen soveltaminen varhaiskasvatusikäisille lapsille.	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, miten museopedagogisilla menetelmillä ja kokemuksellisella taideoppimisella voidaan tukea varhaiskasvatusikäistä lasta taiteen kokemisessa. Tilaajana ja toimintaympäristönä toimi Naivistit Iittalassa -säätiön ylläpitämä Naivistit Iittalassa 2010 -näyttely.

Opinnäytetyössä sovellettiin museopedagogiikkaa ja sen menetelmiä sekä kokemuksellista taideoppimista naivistisen taidenäyttelyn esittelemisessä lapsille. Opinnäytetyön aikana syntyi Eläimellistä menoa! -kierros, joka suunnattiin Hämeenlinnan ja sen lähialueiden varhaiskasvatuskeskuksille. Tutkimusaineistoa kerättiin kierroksen aikana tehdyllä havainnoinnilla sekä kierrokselle osallistuneiden varhaiskasvatuskeskusten henkilökunnalla teetetyllä kyselytutkimuksella.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että paras tapa tukea lasta taiteen kokemisessa on käyttää erilaisia menetelmiä taiteen tarkasteluun. Lapsilähtöinen keskusteleva opastus sekä leikkiminen tukevat lapsia kokonaisvaltaisesti. Sidottaessa taiteen ilmiöitä lasten omaan kokemusmaailmaan, voidaan synnyttää uusia oivalluksia ja tukea lasten kokonaiskehitystä. Naivistit Iittalassa -näyttely voi osaltaan jatkaa lasten taiteen kokemisen ja taideoppimisen tukemista tarjoamalla opastettuja kierroksia varhaiskasvatuskeskuksille.

Eläimellistä menoa! -kierros sai hyvää palautetta ja samankaltaista toimintaa toivotaan näyttelyltä jatkossakin. Kierrosten markkinointia on kuitenkin kehitettävä ja tehostettava mahdollisimman monien varhaiskasvatusikäisten lasten tavoittamiseksi.

Avainsanat Museopedagogiikka, kokemuksellinen taideoppiminen, naivismi, varhaiskasvatus

Sivut 51 s. + liitteet 24 s.

Lahdensivu
Degree Programme in Crafts and Recreation
Pedagogical Crafts and Recreation

Author	Johanna Ojanen	Year 2011
Subject of Bachelor's thesis	Animalistic Going! How to Apply Museum Pedagogy and Experiential Art Education in Early Childhood Education.	

ABSTRACT

The aim of this thesis was to explore how the methods of museum pedagogy and experiential art education can support children's art experiences in early childhood education. This action research took place in Naïvists at Iittala – Summer Exhibition 2010.

The thesis applied museum pedagogy and experiential learning when introducing naïve art to children. The research process included tours called Animalistic going! that were targeted to early childhood education centres in Hämeenlinna and its neighbouring areas. The research material was collected through observations during the tours and through a survey carried out among the personnel of the early childhood education centres.

The outcome of the research was that the best way to support children to experience art is to use a variety of methods. Child-oriented conversational guidance and playing can support children holistically. When connecting art experiences to children's own lives, one can support children in their overall development. Naïvists at Iittala – exhibition can continue to support children's art experiencing and learning by offering guided tours to early childhood education centres.

Animalistic going! tours received positive feedback. The early childhood education centres hope the exhibition will arrange similar activities in the future. However, the marketing of the tours should be developed and intensified in order to reach as many children in early childhood education as possible.

Keywords museum pedagogy, experiential art education, naïve art, children in early childhood education

Pages 51 p. + appendices 24 p.

SISÄLLYS

1	SUKELLUS TAITEESEEN.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	3
2.1	Aiheen rajaus.....	3
2.2	Opinnäytetyön tavoitteet.....	3
2.3	Tutkimuskysymykset.....	4
2.4	Tutkimuksen luonne.....	4
2.5	Aineistonhankintamenetelmät.....	5
3	NAIVISTINEN KUVATAIDE.....	7
3.1	Kansainvälinen historia.....	9
3.2	Naivistinen taide Suomessa.....	10
3.3	Naivistit Iittalassa.....	11
3.4	Naivistit Iittalassa 2010 -kesänäyttely.....	12
4	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	13
4.1	Varhaiskasvatusikäiset lapset.....	13
4.1.1	Leikki on lasten työtä.....	15
4.1.2	Lasten taiteellinen kehittyminen.....	15
4.1.3	Taide varhaiskasvatuksessa.....	17
4.2	Museopedagogiikka.....	20
4.3	Kokemuksellinen taideoppiminen.....	22
5	ELÄIMELLISTÄ MENOJA! -KIERROKSET.....	24
5.1	Suunnittelun lähtökohdat.....	24
5.2	Näyttelykierrosten rakenne ja sisältö.....	26
5.3	Markkinointi ja tiedottaminen.....	30
5.4	Havainnot ja kokemuksia.....	30
6	KYSELY LASTENTARHANOPETTAJILLE.....	37
6.1	Kyselyn laatiminen.....	37
6.2	Kyselyn vastaukset.....	39
6.3	Tulosten yhteenveto.....	41
7	TULKINNAT JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	42
7.1	Lapsilähtöistä ja kokonaisvaltaista toimintaa.....	42
7.2	Keskusteleva opastus.....	43
7.3	Kehittämisiä.....	44

8	POHDINTA JA ARVIOINTI.....	46
8.1	Tutkimuksen arviointi	46
8.2	Loppupohdintaa.....	47
	LÄHTEET	49

Liite 1	Valokuvauslupa
Liite 2	Ohjaussuunnitelma
Liite 3	Onko koira kotona? -loru
Liite 4	Nallen tarina
Liite 5	Kuun hiiri – runo
Liite 6	Mainos
Liite 7	Tiedote varhaiskasvatuskeskuksille
Liite 8	Tiedote 16.8.2010
Liite 9	Kysely varhaiskasvatuskeskuksille

1 SUKELLUS TAITEESEEN

*Kuvat kohtaavat toisensa,
kuvat tavallisista asioista,
tutuista ja läheisistä:
hattu, lintu tai nuttu –
erona vain se että hattu saattaa olla
omenan päällä, lintu onkin kivi,
ja nutun suojassa leviää viheriöivä laakso.*
Réné Magritte (Wallin 1989, 93.)

Naivistista taidetta voisi luonnehtia lapsenomaiseksi, värikkääksi, kertovaksi ja humoristiseksi taiteeksi (Itkonen 1998, 9). Lapsuusaikaan sekä rakkauteen liittyvät aiheet ovatkin suosittuja ja lapsen näkökulma sekä lapsen kunnioittaminen tuntuvat olevan kunnia-asia naivismissa. Lapsen ajattelussa ja asenteissa on paljon sellaista suoruutta ja tuoreutta, josta on iloa aikuiselämässäkin. (Itkonen 1998, 12.) Maaretta Jaukkuri (1985) on todennut, että ”heillä (taiteilijoilla) on kyky ja uskallus suhtautua maailmaan ja sen ilmiöihin yhtä kysyvästi, ihailevasti ja tutkivasti kuin mitä lapsi tekee” (Itkonen 1998, 12).

Lapsen taiteellinen kehittyminen onkin tutkimusmatka, jonka aikana on saatava löytää oma maailmansa, sillä valmiin maailman löytäminen ei ole innostavaa. Aikuisen tehtävänä on avata ovia mahdollisimman moniin eri suuntiin eikä vain niihin, jotka on itse jättänyt avoimiksi. (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1991, 9.) Opinnäytetyössäni pyrin avaamaan varhaiskasvatusikäisille lapsille näitä ovia naivistisen taiteen avulla. Museopedagogiikan menetelmillä ja kokemuksellisella taideoppimisella autan lapsia etsimään ja löytämään.

Kesällä 2010 työskentelin Naivistit Iitalassa -säätien ylläpitämässä Naivistit Iitalassa -kesänäyttelyssä. Säätien toiminnanjohtaja Katri Päiväranta tiedusteli halukkuuttani suunnitella ja toteuttaa näyttelyopastuksia lähialueiden varhaiskasvatuskeskuksille. Tästä toiveesta sai alkunsa sekä opinnäytetyöprosessini että Eläimellistä menoa! -kierrokset. Kierrokset suunnattiin Hämeenlinnan ja sen lähialueiden varhaiskasvatuskeskuksille ja ne toteutuivat elokuun lopussa.

Asiakasryhmänä varhaiskasvatusikäiset lapset ovat kiinnostaneet minua jo ennen opiskelujeni aloittamista. Opintojeni aikana olen pyrkinyt kerryttämään kokemusta varhaiskasvatusikäisten lasten ohjaamisesta mahdollisimman paljon. Tämän vuoksi oli mukavaa, että sain tehdä myös opinnäytetyöni 1-6 -vuotiaiden kanssa. Taidenäyttelyt ovat minua kiinnostava toimintaympäristö, joten näiden kahden teeman yhdistäminen ja sitominen sen hetkiseen työhöni oli hyvä alku opinnäytetyölle. Museopedagogiikka eli museoympäristössä tapahtuva opetus tuntui alusta asti luontevimmalta menetelmältä näiden yhdistämiseen. Ohjaavan opettajani Raija Pajun ehdotuksesta otin mukaan myös kokemuksellisen taideoppimisen käsitteen, koska se tukee valitsemaani kohderyhmää ja menetelmää.

Naivistisesta taiteesta on kirjoitettu melko vähän varsinkin Suomessa. Yksi tuoreimmista suomalaisista naivismikirjoista on Satu Itkonen vuonna 1998 julkaisema kirja *Sydän siveltimeillä, Suomalaista naivismia*. Itkonen toteaa, että naivismista kirjoitetaan usein ylimalkaisesti ja sitä luonnehditaan vain määreillä lapsenomainen, hauska ja sadunomainen. (Itkonen 1998, 7.) Itkonen lisäksi käytän lähteenäni Risto Ojasen sekä Aira ja Kalevi Heinäsen teoksia, sekä englanninkielisiä *Art of the 20th Century* ja *Modern Primitives* -kirjoja.

Sen sijaan lasten taiteellisesta kokemisesta ja taideoppimisesta on kirjoitettu paljon ja niiden yhteydestä museopedagogiikkaan on laadittu opinnäytetöitä myös Hämeen ammattikorkeakoulussa. Tarja Blomin opinnäytetyö *Taidemuseo oppimisympäristönä muuttuvassa maailmassa* tarkasteli taidemuseota oppimisympäristönä nuorille ja Mirka Huhdan opinnäytetyössä *Taidesuunnistusta Hämeenlinnan taidemuseossa* tuotettiin toimintaa lapsiperheille ja annettiin heille mahdollisuus taide-elämysten kartuttamiseen. Nämä opinnäytetyöt kohdistivat huomionsa taidemuseoon ja museopedagogisiin menetelmiin, mutta niiden kohderyhmät olivat erilaiset kuin omassa opinnäytetyössäni. Sen sijaan Päivi Kauhasen opinnäytetyössä *Löytöjä Vanajaveden rannoilta – lainattava pienoisanäyttely taidekasvatuksen tukena* kohtasivat sekä varhaiskasvatuskeskukset että museopedagogiikka, mutta toimintaympäristönä oli päiväkotia, jonne taidenäyttely viettiin.

Opinnäytetyöni koostuu kesällä 2010 toteutetuista Eläimellistä menoa! -kierroksista sekä kyseisen toiminnan raportoinnista. Tämän tutkimusraportin alussa esittelen tutkimuksen lähtökohdat aiheen rajauksesta aineistonhankintamenetelmiin. Seuraavaksi esittelen naivistista taidetta sekä tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia, eli varhaiskasvatusikäisiä lapsia, lasten taiteellista kehittymistä, museopedagogiikkaa ja kokemuksellista taideoppimista. Kerron myös opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden suunnittelun lähtökohdista sekä tutkimuksen aikana toteuttamani kyselytutkimuksen suunnittelusta ja vastauksista. Lopuksi esittelen tutkimuksen tuloksia ja arvioin tutkimuksen onnistumista.

Opinnäytetyössäni käytetyt valokuvat on kuvannut pyynnöstäni Saana Karikumpu ja valokuvissa esiintyy eräs kierrokselle osallistuneista varhaiskasvatusryhmistä. Kaikkien ryhmässä olevien lasten vanhemmilta on pyydetty kirjallinen lupa kuvien käyttämiseen opinnäytetyössäni (liite 1). Taideteoksia esittävät kuvat ovat itse kuvaamiani ja ne julkaistaan tekijöiden suostumuksella.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni lähtökohtia. Alussa kerrotaan opinnäytetyön tavoitteista sekä aiheen rajauksesta. Luvussa 5.3 esitellään tutkimuskysymykset, joihin haen vastauksia opinnäytetyölläni. Tutkimuksen luonteesta ja aineistonhankintamenetelmistä kerrotaan luvuissa 5.4 ja 5.5.

2.1 Aiheen rajaus

Opinnäytetyöni rakentuu Naivistit Iittalassa 2010 -kesänäyttelyn ympärille. Se ei käsittele muita Suomessa tai ulkomailla olevia naivistisen taiteen näyttelyitä. Opinnäytetyöni on tapaustutkimus, koska opastetulla kierroksella käyttämieni menetelmien soveltaminen liittyy aina vahvasti näyttelyssä esillä oleviin taideteoksiin.

Yin (1983) määrittelee tapaus- eli casetutkimuksen empiiriseksi tutkimukseksi, joka tutkii tiettyä nykyistä tapahtumaa tai toimintaa tietyssä rajatussa ympäristössä käyttäen monipuolista ja monilla eri tavoilla hankittua tietoa. Tarkoituksena on siis tutkia intensiivisesti tiettyä, yleensä sosiaalista, kohdetta, kuten yksilöitä, ryhmiä, laitoksia tai yhteisöjä. (Anttila 1996, 252.)

Eläimellistä menoa! -kierrokset suunnattiin vain Hämeenlinnan ja Akaan kaupunkien sekä Hattulan ja Janakkalan kuntien varhaiskasvatuskeskuksille. Tähän sisältyvät kunnalliset päiväkodit, alueilla toimivat yksityiset päiväkodit sekä alueiden perhepäivähoitajat. Opinnäytetyöni ulkopuolelle jäävät muiden kuntien ja kaupunkien varhaiskasvatuskeskukset, kotihoitossa olevat varhaiskasvatusikäiset lapset, perheet joissa on varhaiskasvatusikäisiä lapsia sekä varhaiskasvatusikäisiä lapsia vanhemmat lapset ja lapsiryhmät.

2.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on tarjota lapsille elämyksiä ja uusia kokemuksia sekä tutustuttaa heidät naivistiseen taiteeseen. Lisäksi tutkin, miten museopedagogiikan ja kokemuksellisen taideoppimisen avulla voi tukea lasta taiteen kokemisessa. Opinnäytetyön aikana suunnittelen ja toteutan Hämeenlinnan ja sen lähialueiden varhaiskasvatuskeskuksille ohjattuja kierroksia Naivistit Iittalassa 2010 -näyttelyyn. Ohjattujen kierrosten lisäksi vastaan kierrosten markkinoinnista ja tiedottamisesta. Tavoitteena on myös kehittää Naivistit Iittalassa -näyttelyn tarjontaa sekä lisätä Naivistit Iittalassa -säätien yhteistyötä varhaiskasvatuskeskusten kanssa.

2.3 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksen asettelu on tärkeä osa tutkimusprosessia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuskysymyksen määrittäminen voi olla vaikeaa, sillä tutkimusongelma usein muuttuu tutkimuksen edetessä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 122). Usein tutkimuksessa pyritään jäsentämään niin sanottu pääkysymys, jossa hahmottuu tutkimuksen kohde kokonaisuutena. Pääkysymyksen analysointi ja jäsentäminen luo alaongelmia, joiden tarkoituksena on tarkentaa pääkysymystä. (Hirsjärvi ym. 2007, 122–124.)

Tutkimukseni pääkysymys on **Miten varhaiskasvatuksesta lasta voidaan tukea taiteen kokemisessa?** Pääkysymystäni täsmentävät ja tarkentavat alakysymykset, joita ovat:

- Millä tavoin museopedagogiikkaa ja sen menetelmiä voi soveltaa lasten kokemuksellisessa taideoppimisessa?
- Millaisia toimintamuotoja varhaiskasvatuksesta lasten taideoppiminen edellyttää Naivistit Iitalassa -näyttelytoiminnalta?

2.4 Tutkimuksen luonne

Opinnäytetyöni on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa määrällisen tiedon sijaan laadullista tietoa. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi ym. 2007, 157).

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista tiedon hankinta ja aineiston koonti luonnollisissa ja todellisissa olosuhteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ihminen on ensisijainen tiedon keruun väline, mikä tarkoittaa sitä, että tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa kuin erilaisilla mittareilla hankittuun tietoon. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.) Tutkijan mielenkiinto asiaan, hänen elämäntapansa, ammattinsa ja elämänhistoriansa vaikuttavat usein näkökulman valintaan (Anttila 1996, 181). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko on tarkoituksenmukaisesti valittu ja tutkimuksen toteutus ja suunnittelu mukautuu joustavasti olosuhteiden mukaan. Tutkimusaineistoa käsitellään ja tulkitaan ainutlaatuisena tapauksena. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen, sillä tutkimus toteutettiin todellisissa olosuhteissa eli Naivistit Iitalassa -näyttelyssä. Näyttelyä ei ole pystytetty vain tutkimustani varten, vaan tutkimukseni toteutettiin näyttelyn puitteissa. Aineistonhankintamenetelmänä käytettiin kenttätutkimuksen muodossa tapahtuvaa havainnointia. Tällöin toimin tutkijan roolissa myös ensisijaisena tiedon keruun välineenä.

Hirsjärvi ym. (1997, 126–127) mukaan karkea jaottelu kvalitatiivisen (laadullisen) ja kvantitatiivisen (määrällisen) tutkimuksen välillä tuskin auttaa käytännön tutkimustyön toteuttamisessa. Nämä kaksi suuntausta olisi näh-

tävä toisiaan tukeviksi lähestymistavoiksi, joita voi käyttää myös rinnakkain. Myös omassa tutkimuksessani haetaan kvantitatiivista eli määrällistä tietoa varhaiskasvatuskeskusten henkilökunnalla teetetyllä kyselyllä.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa korostetaan yleispäteviä syyn ja seurauksen lakeja sekä sitä, että todellisuus rakentuu objektiivisesti todettavista tosiasioista. Keskeistä on, että havaintoaineisto soveltuu määrälliseen ja numeeriseen mittaamiseen. (Hirsjärvi 1997, 130–131.) Tutkimuksessani kysytään muun muassa, kuinka monta kertaa vuodessa varhaiskasvatuskeskusten ryhmät vierailevat näyttelyissä tai museoissa. Saatu määrällinen tieto on kvantitatiivista, vaikka se tukeekin laadullista tietoa.

2.5 Aineistonhankintamenetelmät

Tutkimuksessani käytin aineistonhankintamenetelminä havainnointia ja kyselyä. Havainnointi toteutettiin kenttätutkimuksen muodossa, sillä kirjoitin oppimispäiväkirjaan kierrosten aikana syntyneitä kokemuksia ja havaintoja. Anttila (1996, 225) toteaa, että kenttätutkimuksessa tutkija on paikalla ja käyttää kaikkia niitä muistiinpanotekniikoita, joita tilanne sallii havainto- ja muun tiedon kokoamiseksi mahdollisimman hyvin. Kenttämuistiinpanoilla tarkoitetaan sellaisen kulttuurisen aineiston keräämistä, joka voi tapahtua ensisijaisesti tutkijan omina muistiinpanoina tai päiväkirjana.

Systemaattisempi havainnointi olisi ollut vaikeaa, koska olin itse ohjaamassa ryhmiä. Halusin keskittyä täysin ryhmän ohjaamiseen enkä pyrkinyt tekemään systemaattista havaintojen kirjaamista kierrosten aikana. Ulkopuolista havainnoijaa ei voitu käyttää, koska ryhmät vaihtuvat joka kierroksen jälkeen. Näin ollen ryhmien mukana kulkeneille varhaiskasvatuskeskusten työntekijöille annettava havaintolomake, jota he olisivat täydentäneet kierrosten aikana, ei olisi toiminut. Havainnot olisivat tällöin riippuneet havainnoijasta ja tämän suhtautumisesta ryhmänsä lapsiin. Toisaalta halusin antaa myös työntekijöille mahdollisuuden olla asiakkaina kierroksella, koska kierros saattoi antaa heille uusia ideoita. Näyttelyn omien työntekijöiden käyttäminen havainnoijina ei onnistunut työntekijöiden rajallisen lukumäärän vuoksi.

Päiväkirjan tekstien analysoiminen on vaativa tehtävä, sillä strukturoimaton aineisto jättää tutkijalle suuren vapauden aineiston tulkinnassa (Hirsjärvi ym. 1997, 207). Kenttämuistiinpanoni ovat muodoltaan vapaita, ja ne pohjautuvat henkilökohtaisiin havaintoihin. Aineisto on luonteeltaan kvalitatiivista ja siksi se on myös analysoitava kvalitatiivisena aineistona Anttilan (1996, 372) mukaan laadullinen aineisto analysoidaan käsittelemällä data tutkimuksen teoreettisten taustaoletusten ja tutkimuskysymysten ja -ongelmien antaman viitekehyksen mukaisesti. Tutkimuskysymyksiin ja taustateoriaan nojaten litteroin saamani aineiston teemoittelun avulla. Tärkeiksi teemoiksi nostin muun muassa keskustelun ja osallistumisen, ohjaajan vaikutuksen sekä lapsen kehityksen kokonaisvaltaisen tukemisen.

Eläimellistä menoa -kierroksille osallistuneiden varhaiskasvatuskeskusten työntekijöillä teetettiin kysely (liite 9), jolla haettiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Kysely annettiin täytettäväksi kierroksen päätyttyä, jolloin se voitiin täyttää rauhassa varhaiskasvatuskeskuksilla. Hirsjärvi ym. (1997, 185–186) kutsuvat tätä informoiduksi kyselyksi. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa lomakkeet henkilökohtaisesti messuilla tai työpaikoilla eli paikoissa joissa hänen kohderyhmänsä on. Tutkija kertoo lomakkeita jakaessaan tutkimuksen tavoitteista ja vastaa kysymyksiin. Vastaajat vastaavat omalla ajallaan ja palauttavat lomakkeet joko postitse tai johonkin sovittuun paikkaan.

Kyselytutkimus eli survey on luultavasti laajimmin levinnyt muoto hankkia sellaista tutkimusaineistoa, joka kuvaa laajojen joukkojen käsityksiä, mielipiteitä ja asenteita (Anttila 1996, 237). Isaac ja Michael (1987) ovat koonneet survey-tutkimuksen peruseriaatteiksi systemaattisuuden, edustavuuden, objektiivisuuden ja määrällisyyden. Nämä koskevat myös kyselyä aineistonhankintamenetelmänä. Kysely on huolellisesti suunniteltu ja toteutettu sekä kattava sisällöltään. Se käsittää joko kattavasti laajan joukon ihmisiä tai ilmiöitä tai se on vain tarkkaan ja tieteellisesti valittu otos jostain tapahtumasta tai asiasta. Tulokset kootaan objektiivisesti kattavaksi ja täsmälliseksi myöhempää tarkastelua varten. (Isaac & Michael 1987, Anttilan 1996, 238 mukaan.)

Edellä kyselytutkimus määriteltiin tutkimukseksi, jossa tutkitaan suuria joukkoja määrällisesti, ja josta saatujen tietojen avulla voidaan tehdä yleistyksiä näistä joukoista. Tämä tarkastelutapa ei kuitenkaan sovi omaan opinnäytetyöhöni, koska siinä haetaan pääasiassa laadullista tietoa määrällisen sijaan. Kyselyä voi kuitenkin käyttää myös laadullisten tietojen keräämiseen, kuten olen tehnyt omassa opinnäytetyössäni. Suurin osa kyselyni kysymyksistä on avoimia kysymyksiä, joiden kirjallisia vastauksia analysoin kvalitatiivisesti. Laadullisten kysymysten lisäksi haen myös määrällistä tietoa muun muassa lasten iästä ja siitä, kuinka usein ryhmät vierailevat taidenäyttelyissä. Määrällistä tietoa hakevien kysymysten sekä strukturoitujen monivalintakysymysten vastaukset koodaan ja taulukoin käsin. Avointen kysymysten ja puolistrukturoitujen kysymysten avoimet vastaukset käsittelen kysymys kerrallaan tulkiten. Tämä analysointitapa sopii juuri tähän tutkimukseen, koska vastaajat muodostuvat vain tarkkaan valitusta otoksesta.

3 NAIIVISTINEN KUVATAIDE

Naivismiin kantasana naiivi tulee ranskan kielen sanasta naïf, joka tarkoittaa lapsekasta, vilpittömää ja luonnollista. Naivistisesta taiteesta puhuttaessa tarkoitetaan yleensä itseoppineiden kansantaiteilijoiden taidetta, sillä naiivit taiteilijat tekevät usein taidetta tietämättä edes tekevänsä taidetta. Tästä syystä monet naiivit taiteilijat ”löytyvät” vasta, kun he ovat iäkkäitä tai vasta heidän kuolemansa jälkeen. Lapsenomaisuus, kouluttamattomuus, itsetietoisuuden puute ja vilpittömyys ovat osa naiivia taidetta. Muun muassa lappalainen talonmies Andreas Alariesto näki toisten taiteilijoiden tekemää taidetta vasta maalattuaan vuosikausia omalla tyyllillään. (Itkonen 1998, 9.)

Naivismi on usein koettu marginaalitaiteeksi ja sitä on kohdeltu kuin kevennyksenä vakavammalle taiteelle. Se on ollut harmitonta ja harvoin yhteiskunnallisesti kantaaottavaa taidetta. Nykyään naivismi on kuitenkin levinnyt myös koulutuksen saaneiden taiteilijoiden keskuuteen. Usein on ajateltu, että naivismiin voima tulee nimenomaan kahlitsevamattomasta ja spontaanista ilmaisusta, jota liika tieto ja opetus eivät ole päässyt ”turmelemaan”. Näin ollen käsitys luontaisesta naivismista on joutunut koetukselle. Harva taiteilija ainakaan länsimaissa elää enää eristyksissä ja taidevirtausten ulottamattomissa. (Itkonen 1998, 15.) Nykynaivismiin kenttä onkin tyyllillisesti, aiheellisesti ja sisällöltään rikas ja reunoiltaan häilyvä (Itkonen 1998, 9).

Naivisteja yhdistävän tekijän voisi sanoa olevan inhimillisuus, sillä naivismi on monine elämänsäkuvineen ja painotuksineen pehmeä näkökanta, jossa heijastuvat uni, satu ja unelmat. Vaikka naivismissa on toisinaan nähtävissä myös kritiikkiä, jäävät päällimmäisiksi esille mielikuvituksen ehtymättömyys ja elämänilo. (Ojanen 1983, 8.)

Naivismi on tavallaan taiteen vaihtoehtoliike, koska se ei välitä perspektiivilaesta, muotojen tarkkuudesta tai oikeista mittasuhteista. Toisaalta nämäkin säännöt voivat naivistisessä taiteessa olla hyväksytyjä, sillä sen epäakateemisuudessa elää lempeän kapinan henki. (Ojanen 1983, 7.) Psykologisesti naivistinen perspektiivi on kuitenkin oikea. Se, mikä on taiteilijan mielestä tärkeää, on kuvattu suurena, ja päähuomion ulkopuolelle jäävä asia kuvataan vaatimattomammin tai jätetään kokonaan kuvaamatta (Itkonen 1998, 10). Moni naivisti määrittelee kuvien avulla omaa elämänsä ja lähiympäristöään. Yksityiskohtat ja aineellinen ympäristö ovat tärkeitä. (Itkonen 1998, 10–11.)

Naivistien yksityiskohtien luonnehtiminen voi olla äärimmäisen tarkkaa, muotokieli on kaavamaisista ja henkilöhaamot esitetään usein jäykästi suoraan edestä nähtyinä. Suuntauksellisesti naivismi lähenee toisinaan surrealismia, koska siinä on huumoria, sadunomaisuutta ja groteskejakin piirteitä. Naivismiin surrealismi on kuitenkin aina positiivista. Naivistisella taiteella on yhtymäkohtia myös realismiin, ekspressionismiin ja lyyriseen realismiin. (Itkonen 1998, 12.) Tästä huolimatta naivistinen taide on tiedostamatonta ja tyyliuuntiin lukeutumattomaa taidetta. Se ammentaa voimaansa ikivanhoista kansantaiteen ja primitivismiin kerroksista. (Ojanen

1983, 7) Jugoslavalainen taidehistorioitsija Oto Bihalji-Merin (1971, 9) korostaa, että naivistiset maalarit eivät muodosta suuntausta modernissa taiteessa. Heidän mielenkiintoisesti yksinkertaiset teoksensa ovat erillään ammattitaiteilijoiden älyllisistä manifesteista. Huolettomina ja spontaaneina he luovat taidetta sydämensä vietistä.

Naivismi on nykytaidetta, sillä se on erään nykytaiteen avoimen määritelmän mukaisesti ”taidetta, jota tehdään nykyaikana”. Muusta nykytaiteesta naivismi eroaa siten, että se on aina luonteeltaan esittävää ja kertovaa. Toistaiseksi naivismi on myös varsin aineellista taidetta. (Itkonen 1998, 9.) Esittävyytensä vuoksi naivismi on niin sanotusti tavallisen katsojan taidetta. Vaikka naivismi ei noudata perinteisiä muodon lakeja kirjaimellisesti, on sen kuvakieli kuitenkin perinteistä. Naivismia ei myöskään nähdä eliittitaiteena. (Ojanen 1983, 9.) Naivistisessa taiteessa nähdään usein yhtymäkohtia lasten tai amatöörien taiteeseen, sillä niihin kuuluva mittasuhteiden vääristyminen ja liioittelu sekä perspektiivin mielivaltainen käyttäminen ovat naivisteille olennaisia tehokeinoja. (Itkonen 1998, 10).

Naivistinen taideteos ei yleensä sisällä suuria kuvallisia arvoituksia, vaan ainakin pintatason kuvanluku on helppoa. Syvemmälle mentäessä kuva voi pitää sisällään piilomerkityksiä ja tulkinnanmahdollisuuksia. Niihin vaikuttavat taiteilijan omat tarkoitukset, alitajuiset ilmaisutavat ja katsojan oma tilanne, tunteet, asenteet, kokemukset sekä tiedon määrä. Naivistista kuvaa lukeakseen ei useinkaan tarvitse tietää muuta kuin kuvan nimi. (Itkonen 1998, 9.) Poikkeuksiakin tietysti on. Esimerkiksi Sergei Arhipovin teos Musta neliö (2010) viittaa Kasimir Malevitšin samannimiseen teokseen, joten taidehistorian tuntemus auttaa katsojaa ymmärtämään taideteoksen taustan.

Naivisti on taiteilija, joka tekee taidetta naivistiseen tyyliin. Kuitenkin lähtökohdat ja tekemisen tavat, materiaalit ja taidekoulutuksen määrä eroavat taiteilijoilla suuresti. Yhdelle taiteilijan ammatti on voinut olla päämääränä lapsesta saakka, toinen löytää kykynsä vasta keski-iässä. (Itkonen 1998, 10.) Ammattitaiteilijoiden tekemä naivismi on kaukana ns. toritaiteesta, harrastajamaalareiden tahattomasta naivismista sekä taidon ja harjaannuksen puutteesta johtuvasta haparoivasta kuvakerronnasta. Kömpelyys, taitamattomuus ja kirkas värien käyttö eivät tee kuvasta naivistista. Naivistinen taide tulee myös erottaa lasten taiteesta, mielisairaiden taiteesta ja kansantaiteesta. Naivistit ovat aikuisia ihmisiä aikuisen ihmisen ajatteluneeen. (Itkonen 1998, 11.)

Naivismi-sanaa on yritetty vaihtaa, koska se kuulostaa monen mielestä lapsenomaiselta ja amatöörimäiseltä. Vuonna 1966 tutkija Štefan Tkáč (1973) lanseerasikin termin insiittinen taide. Sana insiittinen on johdettu latinan sanasta insitus, joka tarkoittaa synnynnäistä, vilpítőntä ja alkupeleistä. Sana insiittinen sisältää ajatuksen, että taide on ihmisessä jo sisäänrakennettuna, se vain pitää osata kanavoida sieltä ulos. (Itkonen 1998, 13.)

Naivismia on toisinaan luonnehdittu myös nykyprimitiiviksi. Primitiivinen taide on alkukantaista, luonnon kansoille ominaista ilmaisua jossa käytetään usein figuratiivisia muotoja, joilla on maagista ja myyttistä merkitys-

tä. Primitiiviseen taiteeseen liittyy paljon rituaalisia aineksia, ja sen taustalla on yhteisöllisiä ja uskonnollisia tarpeita. Sana primitivismi viittaaakin taideilmiöihin, joissa on suoria tai tietoisia vaikutteita primitiivisestä taiteesta. Naivismiin kutsuminen nykyprimitiiviksi on kuitenkin harhaanjohtavaa, sillä naivismi on yksilöllistä, ei yhteisöllistä tai suoraan kansanperintöihin pohjautuvaa. (Itkonen 1998, 13.)

3.1 Kansainvälinen historia

Naiivia taidetta on primitivismiin ja kansantaiteen määrittelyn mielessä harrastettu useiden vuosisatojen ajan. Varsinaiseksi omaksi ismikseen naivismi miellettiin vasta 1900-luvun alussa, jolloin Picasso ja monet muut kubistit ja avantgardetaiteilijat ammensivat innoitusta alkuperäiskansojen taiteesta, naivismista ja primitiivisestä afrikkalaisesta kuvanveistosta. (Itkonen 1998, 13.)

Taiteen kentällä noin 1890 alkanut kumouksellinen suuntaus, jota veivät eteenpäin Paul Cézanne, Vincent van Gogh ja Paul Gauguin, oli vastakohtana modernin yhteiskunnan tavalle väsyttää itsensä ulkopuolisilla asioilla. Etenkin Gauguin halveksi mekanisoituneella ja urbaanilla teollisuudella kyllästettyä Eurooppaa. (Bihalji-Merin 1971, 9.) Naivismiin alkuna voidaan pitää Gauguinin tutkimuksia muotojen maailmasta eteläisillä merillä (Bihalji-Merin 1971, 8). Hän kuvasi polynesialaisten alastomia vartaloita paratiisin kultaisen-vihreiden varjojen vaarattomuudessa ja sai kaiken näyttämään siltä, että ”ikuisen sunnuntain valo lepäsi Polynesian siunattujen saarien yllä” (Bihalji-Merin 1971, 9).

Tämä paluu alkukantaisille lähteille merkitsi syvää taukoa Euroopan ja maailman taiteessa. Tästä hetkestä alkoi primitiivisten kulttuurien puhaltaminen henkiin sekä pako antiikin klassisen taiteen määräysvallasta. (Bihalji-Merin 1971, 9.) Haluttiin löytää alkuvoimaista, viatonta ja puhdasta taiteellista ilmaisua. Naivisteilta löytyi rohkeutta kuvata ympäröivä maailma sellaisena kuin he sen näkivät, vapaana akateemisista kuvanteon opeista. (Itkonen 1998, 13.) Naivistien voidaankin sanoa pelastaneen aikakaudellemme osan tuntemattomien kansantaiteilijoiden taiteen viattomuudesta, jonka Eurooppalaiset maalaustaiteen suuntaukset peittivät alleen (Ruhrberg 2000, 96).

Yksi ensimmäisistä ja arvostetuimmista naivisteista oli Henri ”tullimies” Rousseau (1844–1910). Rousseauin värihehkuinen ja mielikuvituksekas taide on ollut monen nykynaivistin esikuvana. (Itkonen 1998, 13.) Monen naivismiin tavoin myös Rousseau teki ennen tunnetuksi tulemistaan pitkän uran jossakin muussa ammatissa, ja harrasti maalaamista vain vapaa-ajallaan (Itkonen 1998, 14).

Muita kansainvälisesti tunnettuja naivisteja ovat muun muassa ranskalaiset Louis Vivin (1861–1936), Camille Bombois (1883–1970) ja André Bauchant (1873–1985) sekä yhdysvaltalaiset Grandma Moses (1860–1961) ja Morris Hirshfield (1872–1946). Toisen maailmansodan jälkeen jugoslavalaiset naivistit nousivat maailmanmaineeseen, etunenässä Hlebi-

nen kylän taiteilijat kuten Ivan Generalič ja Franjo Mraz. Itä-Euroopan kommunistimaissa naivismi koettiin kevyeksi ja aidoksi ilmaisuksi sosialistisen realismin ja jäykän monumentaalitaiteen rinnalla. (Itkonen 1998, 14.)

Naivismin saama kansainvälinen innostus 1920–1930-luvuilla merkitsi lukuisia näyttelyitä arvosteluissa gallerioissa sekä kaupallista menestystä. (Itkonen 1998, 14.) Bratislavan kansallisgalleria Tšekkoslovakiassa järjesti vuosina 1966, 1969 ja 1972 kansainväliset naivistisen (tai insiittisen) taiteen triennalet (Trienálu insitného umenia). Vuosien aikana siellä esiteltiin noin 600 teosta yli 20 maasta. Slovakian kansallisgalleriaan perustettiin myös naivismin dokumentointikeskus, jossa tehtiin tieteellistä työtä, insiittisen taiteen popularisointia ja tiedotuslehti INSITAA. Vuonna 1972 mukana oli myös viisi suomalaista naivistia: Håkan Brunberg, Alice Kaira, Pirkko Lepistö, Tuomas Mäntynen ja Veikko Sirén. Näyttely sai paljon julkisuutta myös Suomessa. (Itkonen 1998, 16.)

3.2 Naivistinen taide Suomessa

Suomalainen nyky-naivismi on saanut vaikutteita monelta suunnalta. Naivismin sukulaisia tuntuvat olevan surrealismissa toisinaan havaittavat mielikuivutukselliset ja mystiset aiheet, pikkutarkkuus, esittävyys ja kertovuus sekä saksalaisperäisen uusasiallisuuden pyrkimys syvätarkkuuteen. Toisaalta suomalainen naivismi on velkaa myös kansanomaiselle veistotaiteelle ja kirkkomaalaustaiteelle, joiden yksinkertaistettu ja kertova muotokieli on kiehtonut naivisteja. (Itkonen 1998, 16.)

Varhaisimmat naivistit 1800–1940-luvuilta olivat naivisteja ennen kuin koko taidesuuntaa keksittiin. He olivat kouluttamattomia, nimettömiksi jääneitä maisemien, elämäntavan ja arvokkaiksi koettujen asioiden kuten talojen ja laivojen esittäjiä. Torielämän ja muiden elämänmenoa kuvaneiden tilanteiden maalaaminen oli tärkeää muun muassa Håkan Brunbergille (1905–1978). (Itkonen 1998, 16.)

Naivismin nousu Suomessa liittyy realismin eri suuntien suosioon. Esittävät aiheet olivat suosiossa ja yhteiskunnallinen kanta-aottavuus onnistui monien mielestä parhaiten esittävän, värikkään ja ymmärrettävän kuvankerronnan avulla. 1960-luvulla naivismi tuli tunnetuksi itsenäisenä taiteen isminä, vaikka se olluakaan kovin näkyvä taidesuunta. Varsinainen ”naivismibuumi” alkoi 1970-luvun alussa, jolloin naivismia alettiin arvostaa omana itsenään eikä vain yhtenä realismin ja modernismin kosketuskohtana. ”Naivismibuumin” aloitti Bratislavan vuoden 1972 naivistisen taiteen triennalesta koottu Kansojen kuvia -näyttely vuonna 1973. Näyttely oli todella suosittu ja se on ollut monelle naivistitaiteilijalle hyvin merkittävä. Samana vuonna naivistista taidetta esiteltiin myös lukusissa muissa näyttelyissä. (Itkonen 1998, 17.)

Taidegallerioilla on ollut ratkaiseva rooli Suomen kuvataiteessa jo useiden vuosikymmenten ajan. Yksityisnäyttelyt ovat taiteilijalle suuri voimannostus, joita kuitenkin tarvitaan erilaisten kontaktien luomiseen. Muun

muassa perinteikkäät helsinkiläiset Strindberg, Bäcksbackan Taidesalonki ja Pinx toimivat 1960–1980-luvuilla lukuisten naivistitaiteilijoiden yksityisnäyttelyiden näyttämöinä. (Itkonen 1998, 19.)

Naivistista taidetta löytyy vain muutamista aluetaidemuseoista Suomessa. Erityisiä lahjoituksina saatuja naivismikokoelmia on vain Oulun taidemuseossa ja Pohjanmaan museossa Vaasassa. Myös Valtion taidemuseon kokoelmissa on jonkun verran naivismia. Toisaalta naivismia löytyy erilaisilta keräilijöiltä. Suomen suurimmat naivistisen taiteen kokoelmat löytyvät Suomen Gallup Oy:ltä sekä taiteenkeräilijäpariskunta Liisa ja Reijo Joro-selta. (Itkonen 1998, 20–21.)

Moniin muihin maihin verrattuna on naivismi ymmärretty Suomessa enemmän ammattitaiteilijoiden ja taidekoulutusta saaneiden tekijöiden tyyliksi. Aiheita lähestytään syvällisesti ja herkästi, jopa hieman surumielisesti. Tunnelmia haetaan myyteistä, saduista ja unista. Suomalaisella naivismilla on myös melko tiivis yhteys luontoon. Naivistit rakastavat elämää ja lähes kaikkea elävää, ja suhtautuvat niihin myötälävästi ja inhimillisesti. (Itkonen 1998, 21.)

Suomalainen naivismi on hankalasti rajattavissa sekä ilmaisukieleltään että aihepiiriltään. (Ojanen 1983, 9.) Suomalaiset naivistit ovat kypsiä, omaperäisiä ja itsenäisiä. Monien muiden maiden naivismista poiketen suomalaiset taiteilijat ovat tyyliältään hyvin erilaisia, joten heitä ei voi syyttää toistensa matkimisesta. (Heinänen & Heinänen 2007, 69). Suomalaisten naivistien työskentelytavat ovat kuitenkin melko perinteisiä. He maalaavat yleensä tauluja öljyväreillä, mutta myös akryyli, guassi ja erilaiset sekatekniikat ovat käytössä. Maalipohjana käytetään kangasta, paperia, kovalevyä ja puutakin. Naivistisia kuvanveistäjiä on vain muutamia. (Itkonen 1998, 21.)

3.3 Naivistit Iittalassa

Vuonna 1973 Aira ja Kalevi Heinänen perustivat Taidepiste ky.:n joka toimi aluksi kehystämönä ja vuosina 1975–1988 galleriana Museokadulla Helsingissä. Taidematkallaan Nizzalla, Anatole Jakovskyn kansainvälisen naivistisen taiteen museossa, Heinäset imivät vaikutteita ja perustivat vuonna 1983 Heinäsen taidesäätiön. Säätiön tarkoituksena oli kohottaa naivismiin arvostusta koti- ja ulkomaille sekä kerätä laaja naivistisen taiteen kokoelma. Säätiön kokoelmia pidettiin näytteillä Museokadulla vuosina 1984–1987. Säätiö lakkautettiin 1988 ja sen 145 teosta käsittävä kokoelma kirjastoineen lahjoitettiin Oulun taidemuseolle. (Itkonen 1998, 20.)

Säätiö järjesti sekä yksin että yhteistyössä muiden kanssa lukuisia naivistisen taiteen näyttelyitä 1980-luvulla (Itkonen 1998, 20). Elokuussa 1988 Heinäset alkoivat etsiä sopivaa paikkaa uudelle kesänäyttelylle ja löysivät keskeisellä sijainnilla ja kauniilla miljööllä varustetun Iittalan. Kalvolan kunta tarjosi naivistisen näyttelyn pitopaikaksi vanhaa kaksikerroksista puukoulua vuodelta 1924. Puukoulu sijaitti samassa pihapiirissä 1950-

luvulla valmistuneen ala-asteen kanssa ja siinä järjestettiin yhä esimerkiksi käsityöopetusta. (Heinänen & Heinänen 2007, 69.)

Vuoteen 2006 asti puukoulua käytettiin Kalvolan ala-asteen ja Kansalaisopiston tarpeisiin, joten näyttely on ollut paikallaan vain koulujen kesälooma-aikana. Koska Taidepisteen perusajatuksiin kuului selvä ja selkeäkielinen informaatio, päätettiin selvyuden vuoksi, että näyttely on avoinna viikon jokaisena päivänä samaan aikaan. Tämä käytäntö koski jokaista kesäpäivää, myös sunnuntaita ja juhannusta. (Heinänen & Heinänen 2007, 69–70.)

Ensimmäinen Naivistit Iittalassa -näyttely järjestettiin vuonna 1989. Taiteilijoita on näyttelyä kohden keskimäärin 30 ja teoksia on näytteillä vuosittain 300–400. Taiteilijat ovat vaihtuneet jonkin verran vuosien saatossa erinäisistä syistä. Uusia taiteilijoita pyrkii vuosittain mukaan noin 50, mutta uusia nimiä otetaan mukaan vain vanhempien siirtyessä pois eli noin kaksi vuodessa. Näyttelyssä on vuosien saatossa esitelty myös yhdeksän taiteilijan muistoryhmät. (Heinänen & Heinänen 2007, 71–74.) Vaikka Heinäset uumoilivat korkeintaan kolmen kesän kautta Iittalassa, on Naivistit Iittalassa -näyttelyistä tullut instituutio (Heinänen & Heinänen 2007, 77). Vuotuiset kävijämäärät olivat alkuvuosina noin 10 000 kävijän luokkaa, mutta nykyään kävijöitä on vuosittain yli 20 000 (Heinänen & Heinänen 2007, 117).

Naivistit Iittalassa -näyttelyt ovat paitsi naivistisen taiteen suurkatselmuksia, myös myyntinäyttelyitä. Kaikki näyttelyssä esillä olevat teokset ovat taiteilijoiden uusimpia teoksia ja ne ovat kaikki myytävissä. Maalausten, veistosten ja grafiikan lisäksi saatavilla on myös muita taiteilijoiden tuotteita sekä runsaasti erilaisia postikortteja. (Naivistit Iittalassa 2010 näyttelyesite n.d.)

Vuodesta 2009 Naivistit Iittalassa -näyttelyitä on järjestänyt Naivistit Iittalassa -säätiö, jonka perustivat vuonna 2008 Kalvolan kunta, Hämeenlinnan kaupunki sekä taiteenkeräilijät Reijo ja Liisa Joronen. Samalla myös vanha puukoulu siirtyi kunnalta säätiön omistukseen. Säätiön toiminnanjohtajana toimii Katri Päivärinta. (Päivärinta, henkilökohtainen tiedonanto 21.5.2010.)

3.4 Naivistit Iittalassa 2010 -kesänäyttely

Vuonna 2010 Naivistit Iittalassa -kesänäyttely järjestettiin 22. kerran. Näyttely oli avoinna 29.5.–29.8.2010 joka päivä kello 10–19. Mukana oli 24 taiteilijaa yhteensä 388 teoksella ja taiteilijoista peräti viisi osallistui näyttelyyn ensimmäistä kertaa. (Naivistit Iittalassa 2010 näyttelyesite n.d.)

Mukana näyttelyssä olivat helsinkiläinen Sergei Arhipov, espoolainen Mia Bergqvist, jyväskyläläinen Anna-Liisa Hakkarainen, tamperelainen Petra Heikkilä, punkalaidunlainen Raimo Huittinen, helsinkiläinen Olavi Hurmerinta, soinilainen Reijo Kivijärvi, lahtelainen Anneli Kokkonen, ulvilainen Esko Koivukari, helsinkiläinen Sirkka Koivula, ylivieskalainen Le-

na Koski, euralainen Matti Laine, turkulainen Katja Mesikämmen, kurikalainen Raija Männistö-Koski, uuskaupunkilainen Raija Nokkala, lahtelainen Kikka Nyrén, lempääläinen Malla Peura, hollolalainen Asta Pulkkinen, jyväskyläläinen Anja Santala, hämeenlinnalainen Jeroma Tabell, kuhmoislainen Eino Viikilä ja vantaalainen Pertti Ylinen. Lisäksi mukana olivat Marit Björnegran Ruotsin Eskiltunasta ja Ave Nahkur Viron Harjumaalta. (Naivistit Iittalassa 2010 näyttelyesite n.d.)

4 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyöni suunnataan varhaiskasvatusikäisille eli 1-6-vuotiaille lapsille. Luvussa 4.1 käsittelen varhaiskasvatusikäisten lasten kehitystä ja alaluissa 4.1.1 ja 4.1.2 puhun tarkemmin leikin kehittymisestä ja lasten taiteellisesta kehittämisestä. Luvussa 4.1.3 käsittelen taidetta varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyössäni sovelletaan menetelminä museopedagogiikkaa ja kokemuksellista taideoppimista. Nämä käsitteet eivät sulje toisiaan pois, vaan tukevat toisiaan ja ovat osa toisiaan. Ilman kokemuksellista taideoppimista ei voi olla museopedagogiikkaa ja toisaalta museopedagogiikka tukee myös taideoppimista.

Eveliina Happonen (2006, 39) kertoo, että viime aikoina taidemuseoissa on alettu puhua oppimisesta elämysten sijaan. Nykyään museopedagogiikka nojaakin kokemukselliseen taideoppimiseen, jonka mukaan uusi tieto rakentuu vanhan päälle. Taideteoksista ja todellisuudesta saadut kokemukset ovat kokonaisvaltaisen oppimisen perusta. Museopedagogiikkaa ja kokemuksellista taideoppimista käsittelen tarkemmin luvuissa 4.2 ja 4.3.

4.1 Varhaiskasvatusikäiset lapset

Alle kouluikäisen lapsen kehitys on hyvin kokonaisvaltaista ja hänen fyysinen ja henkinen kapasiteettinsa kasvaa voimakkaasti joka päivä (Hakkola ym. 1991, 9). Varhaiskasvatusikäisenä ihminen kehittyy intensiivisemmin kuin muulloin, ja tämä kehitys vaikuttaa koko hänen myöhempään elämäänsä (Wallin 1989, 13). Lapsi tutkii maailmaa kaikilla aisteillaan ja mikäli hänen tutkimushaluaan ei lannisteta, hän soveltaa saamiaan kokemuksia uusiin tilanteisiin. Lapsi ei vain jäljennä ja toista, vaan hän rakentaa ja muuttaa tutkimaansa maailmaa. Hän kokee myös paljon iloa, sillä monet kokemukset ovat ainutkertaisia ja onnistuneiden kokemusten suoma tyydytys hipoo pilviä. (Hakkola ym. 1991, 9.)

Ikävuodet yhdestä kolmeen ovat nopean kehityksen aikaa. Ensiaskelitaan ottavasta yksivuotiaasta kasvaa juokseva ja kiipeilevä kolmevuotias, jolla on oma tahto. Tänä aikana lapsi käy kamppailua itsenäisyyden ja riippu-

vuoden välillä, mikä näkyy mielialojen vaihteluna ja tahtojen taisteluna. (Sinkkonen 2000, 17.)

Vuoden ikäinen lapsi on utelias ja kaikesta kiinnostunut tutkimusmatkailija. Hän antaa ymmärtää, että maailma on häntä varten eikä hän tarvitse äitiä mihinkään. Noin puolentoista vuoden ikäisenä lapsi kuitenkin tajuaa, ettei hän tulekaan toimeen ilman äitiä. Maistettuaan itsenäisyyden ihanuutta paluu äidin lähelle on nöyryyttävä ja syvästi ristiriitainen. Tätä uudelleenlähentymisvaihetta, jonka aikana tunnetilat vaihtuvat nopeasti, kutsutaan arkikielessä uhmaiäksi. (Sinkkonen 2000, 18.)

Kaksivuotiaana lapsi tietää kumpaa sukupuolta hän edustaa, ja hän joutuu luopumaan kuvitelmistaan, joissa hän omistaa kummankin sukupuolen mahdin (Sinkkonen 2000, 18). Kolmen ja neljän ikävuoden välillä lapsi ailahtelee riippuvuuden ja itsenäisyyden välillä. Toisinaan hän on äidin pieni vauva, joka osaa tuskin puhuaakaan, mutta toisinaan hän tahtoo määrätä kaikesta. Lapsi tahtoo olla iso, mutta isona oleminen edellyttää vastuuta. Pienikin ihminen ymmärtää jo, etteivät hänen siipensä kannata tässä suhteessa kovin pitkälle. (Sinkkonen 2001, 26.)

Kolmevuotiaalla lapsella näkyy vielä uhmaiän merkkejä, mutta ne alkavat jo hävitä. Tässä iässä lapsi alkaa jo haluta itselleen leikkikavereita, vaikka leikit eivät sujukaan ilman nahistelua. Lelujen jakaminen ja oman vuoron odottaminen helpottuvat vasta lähellä neljättä ikävuotta. 3-4-vuotiaalla lapsella on myös vilkas mielikuvitus ja hän esittää paljon kysymyksiä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto n.d.) 4-5-vuotiaana lapsi nauttii ikätovereidensa seurasta ja alkaa arvioida kykyjään ja taitojaan vertailemalla itseään kavereihin. Lapsi hyppii, kiipeilee, juoksee, painii, ottaa keinussa vauhtia, harjoittelee narulla hyppimistä, hiihtämistä, luistelua, uimista ja apupyörillä pyöräilyä ja saattaa olla hyvin uhkarohkea liikkuja. Leimallista ovat voimakas liioittelu ja kerskailu, jotka eivät kuitenkaan ole varsinaista valehtelua. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto n.d.)

Lapsen kehityksessä ikävuodet viidestä seitsemään ovat tärkeitä fyysisen, kognitiivisen, sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen vuosia. Kyky eläytyä toisen ihmisen ajatuksiin kasvaa ja hän kykenee kommunikoimaan ympäristönsä kanssa monipuolisesti. Tässä iässä lapset kykenevät kuuntelemaan toisten puheenvuoroja ja esittämään kysymyksiä, jos eivät ole ymmärtäneet. (Granö 1996, 9.) 5-6-vuotias lapsi saattaa olla rauhaton ja ailahtelevainen. Hän on omatoiminen ja aloitteellinen mutta kaipaa silti päivittäistä hoivaamista ja hellyyttä. Lapsen itsekritiikki herää ja sen mukana pelko epäonnistumisesta. Lapsi pohtii hyvän ja pahan eroja sekä ilmiöiden syitä. Lapsi alkaa myös muistaa tapahtumia kuukausien tai vuoden takaa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto n.d.)

4.1.1 Leikki on lasten työtä

Leikki on alle kouluikäisen lapsen pääasiallinen ja tärkein toimintamuoto. Leikin avulla lapsi heijastaa omia kokemuksiaan ja tietojaan maailmasta sekä etsii itseään ja suhdettaan ympäristöön. Samoja asioita lapsi käsittelee myös ilmentäessään itseään kuvallisin keinoin. Leikki ja taide liittyvätkin lähes saumattomasti yhteen. (Hakkola ym. 1991, 13.)

1-2-vuotias lapsi jaksaa leikkiä itsekseen lyhyitä aikoja, mutta käy aina välillä hakemassa läheisyyttä vanhemman tai hoitajan luota. Suosittuja leluja ovat palikat, pallo ja perässä vedettävät lelut. Lapsi nauttii eniten aikuisen kanssa leikittävistä kurkistusleikeistä ja leikkiloruista, myöhemmin myös mielikuvitusleikeistä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto n.d.) 2-3-vuotias lapsi haluaa koota ja purkaa leluja sekä leikkiä mielikuvitus- ja roolileikkejä. Kaverit ovat lapselle tärkeitä, vaikka lelujen jakaminen onkin vaikeaa. Pieni puuhailee yleensä omien leikkien parissa, mutta hakee toisinaan turvaa aikuisilta ennen leikkiin palaamista. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto n.d.)

Kolmevuotiaana lasten leikissä alkaa näkyä jo roolistereotyyppejä piirteitä; tytöt haluavat olla keijuja ja pukeutua yltiönaisellisiin vaatteisiin, kun taas pojat leikkivät fyysisiä leikkejä (Sinkkonen 2000, 18). Tämä ei kuitenkaan johdu ympäristön odotuksista tai paineista vaan se kumpuaa sisäsyntyisesti (Sinkkonen 2001, 28). 3-4-vuotias lapsi leikkii rooli- ja kuvitteluleikkejä sekä yksin että leikkikavereiden kanssa. Leikit eivät kuitenkaan suju ilman nahistelua, sillä lapsi on herkkä ja pahoittaa mielensä helposti. 4-5-vuotiaana lapsi nauttii jo muiden kanssa leikkimisestä, mutta yksinkertaisissa sääntöpeleissä ja -leikeissä häviäminen on silti vaikeaa. Joillakin lapsilla esiintyy myös mielikuvitusystäviä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto n.d.)

5-6-vuotiaana lapsi nauttii peleistä ja leikeistä, joissa on selkeät säännöt. Häviäminen on kuitenkin yhä hankalaa. Roolileikeissä lapsi jäljittelee hänelle tärkeitä aikuisia. Sanaleikit ja vitsit ovat lapsesta hauskoja, kunhan hän ei itse ole huumorin kohteena. Lapsen yhteisleikki- ja neuvottelutaidot ovat jo hyvät, vaikka kavereille mahtailua ja leuhkimista saattaakin esiintyä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto n.d.)

4.1.2 Lasten taiteellinen kehittyminen

Amerikkalaisen taidekasvatuksen tutkijan Michalen Parsonsin (1987) mukaan lapset nauttivat maailman visuaalisuudesta ja esteettisyydestä jo syntymästään lähtien eikä tämä näin ollen ole kasvatuksen ansiota vaan synnynnäinen ominaisuus. Myös Charles Bleiker (1999) jatkaa samoilla linjoilla todetessaan, että lapsen näköaistiin liittyvät elämykset voi rinnastaa taiteelliseen toimintaan. Bleikerin mukaan lapsen ensimmäisiä piirustuksia ovat ne kaareutuvien ja risteävien viivojen jäljet, joita lapsi havaitsee ilmassa liikutellessaan jalkojaan ja käsiään tahattomasti. Kun lapsi ensimmäisen ikävuoden aikana kerää riittävästi taiteen näkemiseen liittyviä ko-

kemuksia, johtaa se hänet toimimaan ja jättämään jälkiä paperille eli riimustelemaan. (Rusanen & Torkki 2000, 44.)

Riimustelut alkavat useimmiten ensimmäisen ikävuoden lopulla ja niille on ominaista se, että lapsi kokee motorisen nauttimisen ohella näköaistiin perustuvaa tyydytystä. Alkuvaiheessa riimustelut ovat satunnaisia, mutta toisen ikävuoden aikana lapsi alkaa jo kiinnittää huomiota siihen, miten hän sijoittaa jäljet paperille. Hän havaitsee piirustuspaperin omana kokonaisuutenaan, jonka sisään hän voi asettaa riimusteluja. Kolmannen ikävuoden aikana jäljet muuttuvat selvien muotojen suuntaan ympyräksi, neliöksi, ristiksi, kolmioksi ja suorakaiteeksi. Ympyrän piirtämisellä on oma erityismerkityksensä, sillä se mahdollistaa ihmisen kuvaamisen. Tämä vaikuttaa olennaisesti lapsen minäkuvan kehitykseen. (Kellogg 1969, Rusanen & Torkin 2000, 46 mukaan.)

Viivan vetäminen paperille on tärkeä ilmaisullinen keino. Se kertoo lapsen rohkeudesta tarttua kuvalliseen työskentelyvälineeseen ja uskaltautua tavoittelemaan paperin ulottuvuuksia. Jo yksinkertaiset viivapiirustukset eli riimustelut ilmentävät lapsen persoonallisuutta, kuten temperamenttia, tahdon voimaa ja taitoa kontrolloida liikkeen suuntaa ja voimakkuutta. (Rusanen & Torkki 2000, 45.)

Toiminnallisuuden korostamisen lisäksi tunteet liittyvät lapsen työskentelyyn olennaisella tavalla. Kuvallinen työskentely tuottaa itsessään tekemisen iloa, riemua ja monesti myös onnistumisen kokemuksia. Kuvallinen työskentely antaa lapselle myös mahdollisuuden käsitellä tunteitaan työskentelyn kuluessa. (Rusanen & Torkki 2000, 49.) Alle 3-vuotias lapsi ei välttämättä tee eroa musiikin, liikkeen ja visuaalisen havainnon kesken. Todellisuus välittyy lapselle eri aistien kautta samanaikaisesti ja hän hahmottaa sitä ajattelun ja kielellisen kommunikoinnin välityksellä. Kun lapsi esimerkiksi tekee ensimmäisiä piirustuksiaan, hän heiluu, äänтелеe, laulaa ja saattaa muutamalla sanalla jo selittää piirustuksen tarinaa. Hän siis elää tilannetta kokonaisvaltaisesti. (Puurula 2000, 86.)

Lapsen tekemät kuvat kertovat hänen kiinnostuksistaan ja motiiveistaan sekä niistä sosiaalisista, kulttuurisista ja psykologisista olosuhteista joiden keskellä hän elää. Tarkasteltaessa lasten töitä voidaan saada tietoa siitä, pysyykö lapsi normaalin kehityksen rajoissa. Suomalaisissa neuvoloissa seurataankin lasten hahmottamiskyvyn kehittymistä tarkasti. Oletetaan, että kolmivuotias osaa jo jäljentää ympyrän ja nelivuotias piirtää kolmiosaisen ihmisen. Kuudenteen ikävuoteen mennessä lapsen oletetaan osaavan jo jäljentää kolmion sekä piirtää 5-6-osaisen ihmisen. Lasten kehitys ei kuitenkaan kulje täysin lineaarisesti, joten lapsen töiden tarkastelu pelkääntään kehitysvaiheiden näkökulmasta on yksipuolista ja suppeaa. (Rusanen & Torkki 2001, 90.)

Lapsen taiteellisessa kasvatuksessa kuvien tarkastelulla on yhtä paljon merkitystä kuin kuvien tekemisellä. Lapsilla on olemassa hyvät valmiudet teosten tarkasteluun ja niistä keskusteluun, sillä lasten havainnot ja assosiaatiot ovat rikkaita ja monikerroksisia. Lapset myös tuovat omaan elämäänsä ennakkoluulottomasti mukaan katselutilanteisiin. Museo- ja näyttely-

käynnit voivatkin olla lapselle erittäin innostavia ja mieleenpainuvia. (Rusanan & Torkki 2001, 94.)

Kuva 1 Lapsat tarkastelevat Katja Mesikämmenen teoksia

Taiteen avulla voi helposti samaistua toisen ihmisen tilanteeseen. Taide herkistää vastaanottamaan ja havaitsemaan kauneutta. Samalla herää myös halu suojella sitä, mikä koetaan kauniiksi ja arvokkaaksi. Taide-elämykset vahvistavat siis emotionaalista ja esteettistä vastaanottokykyä sekä empatiakykyä. (Hakkola ym. 1991, 10.) Taiteen kieli on myös osa sitä kulttuurista varastoa, jota ihmiset ovat harjoittaneet kaikkina aikoina ja kaikkialla. Päästäkseen osaksi yhteisöään, lapsi oppii taiteen tuotteista omalle kulttuurille tärkeitä asioita, arvoja ja päämääriä. (Laitinen 2006, 47.)

Lukuisat tutkimukset kertovat yhä uudestaan, että lapset pitävät esittävästä taiteesta (Saarnivaara 1993, 1). Kuitenkin Parsons (1987) tutkimuksessa lasten taiteen vastaanottokyvyistä ilmeni, että varhaiskasvatukseen lasten taiteen arvioinnissa painottuivat kokemuksen voimakkuus ja yleensä tunne. Lapset pitivät väreistä, ja heidän mielestään työ oli sitä parempi, mitä enemmän siinä oli värejä. Myös oman mielivärin esiintyminen teki teoksesta hyvän. Jos kokemus kuvasta on kyllin voimakas, ei ole väliä, onko kuva esittävä. (Granö 1996, 14.)

4.1.3 Taide varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan pienten lasten eri elämänalueilla tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Sen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatusta järjestetään valtakunnallisten linjausten mukaisesti erilaisissa varhaiskasvatuspalveluissa, joista merkittävimpiä ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta, kuten lasten leikkikoulut ja kerhotoiminta. (Stakes 2005, 11.)

Päiväkotien taidekasvatuksen tavoitteet liittyvät päivähoidon muihin kasvatustavoitteisiin ja kokonaispersoonallisuuden kehittymiseen, kuten kykyyn luoda mielikuvia, aistihavainnollisen herkkyyden ja tajunnan kehittymiseen, uskallukseen etsiä omia ilmaisukeinoja ja arvostaa niitä, pitkäjännitteisyyteen, toiminnallisuuteen ja leikkiin sekä kykyyn ymmärtää muita ja asettua toisen asemaan. (Hassi 1994, 30–31) ”Taidekasvatus on alle kouluikäiselle lapselle henkisen kasvun väline ja myös leikin muoto, jossa yhtyvät useat aktiivit prosessit: itsenäistyminen, intuitio ja mielikuviutus, tunne-elämän kehitys, kehon hallinta sekä varhaiset esteettiset elämykset” (OPM 1990, 19, Hassin 1994, 31 mukaan).

Taidekasvatuksen tavoitteena on kehittää lapsen aistihavainnollista tajuntaa, jonka kautta myös tietäminen tulee mahdolliseksi. Luonteeltaan havaitseminen on moniaistillista. Moniaistimuksellisuus tekee lapsesta kykenevän vastaanottamaan informaatiota havaintojen kautta. (Hassi 1994, 29–30.) Tieto, jonka pieni lapsi omaksuu aistiensa kautta, on usein paljon suurempi kuin lapsen motoriset kyvyt (Wallin 1989, 58). Lasten visuaalista kasvatusta ei saisikaan aloittaa liian myöhään, sillä muuten varhaiset mahdollisuudet menetetään. Lapsen kyvyt ja taidot eivät kehity itsestään, vaan niitä on tuettava ja stimuloitava aktiivisesti alusta alkaen. (Wallin 1989, 59.)

Varhaisiän taidekasvatuksessa tulee esille neljä lasten kuvallisen toiminnan ja ilmaisun ohjaamiseen liittyvää taidekasvatuksellista kerrostumaa: kuvallinen toiminta askarteluna, kuvallinen ilmaisu esteettisenä kasvatuksena, kuvallinen toiminta taidekasvatuksena sekä kuvallinen ilmaisu ja toiminta kulttuurisena kasvatuksena. Askartelu on traditioihin sidottua taidekasvatusta, jonka perusta on pestalozzilais-fröbeliläisessä havainto-opetuksessa. Askartelu on varhaiskasvatuksessa arvostettua toimintaa siksi, että sen juuret ulottuvat lastentarhatyön alkuvaiheisiin. (Rusanen 2007, 110.)

1970-luvulta lähtien esteettinen kasvatus on ollut ohjaamassa taidekasvatusta ohjeistojen yläkäsitteenä. Esteettisessä kasvatuksessa korostuvat vaikutteet kahdesta taidekasvatuksen traditiosta: luovasta itseilmaisusta ja jokapäiväiseen arkeen suuntautuneesta taiteesta. Esteettisten kasvattajien tehtävänä on ollut toimia lapsen ilmaisun tukijana ja lapsen silmien avaajana taiteen ja ympäristön kauneudelle ja niistä huolehtimiselle. (Rusanen 2007, 112.) Varhainen taidekasvatus on myös osa päivähoidon esteettistä kasvatusta. Esteettisen kasvatuksen tavoitteet liittyvät arvojen ja asenteiden omaksumiseen. Parhaimmillaan esteettinen kasvatus johdattaa lapset pohtimaan paitsi kauniin, myös hyvän ongelmia. (Hassi 1994, 31)

Päivähoitolaki vuodelta 1974 edellyttää, että lastenkasvatuksessa on otettava riittävästi huomioon esteettistä kasvatusta, jonka piiriin kuvataidekasvatuskin kuuluu. Vuoden 1984 esikoulun opetussuunnitelmassa esteettisen kasvatuksen tavoitteita olivat eri taidemuotojen eläytyvä vastaanottaminen ja lapsen oman ilmaisun kehittäminen. Opetussuunnitelman täydennys vuodelta 1990 luettelee esteettisen kasvatuksen tavoitteiksi lasten kyvyn säilyttää ja suojella luontoa taiteessa ja rakennetussa ympäristössä, mielikuvituksen rikastuttamisen, taiteen eri lajeihin eläytymisen ja ilmaisukei-

nojen kehittymisen. (Granö 1996, 19.) Varhaiskasvatuksessa luonto ote-taankin osaksi taidekasvatusta. Luontoretkillä voidaan tehdä havaintoja, kerätä kokemuksia ja kokeilla erilaisia taiteen tekemisen muotoja. Työskentely ulkona eri vuodenaikoina ja erilaisilla materiaaleilla ja tekniikoilla voi olla mieluinen kokemus sekä lapsille että ohjaajille. (Pasma 2006, 71.)

Varhaiskasvatuksessa lapsen kuvallinen toiminta taidekasvatuksena on suhteellisen nuori ja ohut kerrostuma, sillä se on syntynyt vasta 1980-luvulla. Varhaisiän taidekasvatuksella on ollut kokonaisvaltainen luonne ja taidekasvatus on terminä tarkoittanut lähes poikkeuksetta kaikkia taideaineita ja taiteenaloja. Tässä mielessä taidekasvatus muistuttaakin käsitteenä esteettistä kasvatusta. (Rusanen 2007, 112.)

Taidekasvatus kulttuurisena kasvatuksena on tuonut taidekasvatukseen kulttuurinäkökulman. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna taidekasvatus nähdään lasten oikeutena ja lastenkulttuurina. Esille tulee myös taidekasvatus osana yleissivistystä ja yhteydessä luovuuteen. Taidekasvattajan roolina onkin kulttuuristen suhteiden rakentaja ja yhteistyön organisoija sekä lastenkulttuurin tukijan ja kehittäjän rooli. (Rusanen 2007, 112–113.) Taiteeseen tutustuminen on siemen kulttuuriselle osaamiselle. Se on tärkeää kaikille ihmisille, tuli heistä isona taidemaalareita tai kaivinkoneenkuljettajia. Kulttuurinen ymmärrys alkaa jo pienenä ja se vaatii kasvaakseen aikuisen innostajan. Taide ei tartu mukaan itsestään, mutta jos opastajana toimii innokas ja ennakkoluuloton aikuinen, jaksaa lapsi ihmetellä taiteen tiellä. (Laitinen 2006, 48.)

Aikuisen tehtävänä on kasvattaa ja ohjata lasta ymmärtämään elin- ja kulttuuriympäristöään ja toimimaan siinä. Kasvun lähtökohdat ovat lapsessa itsessään, mutta aikuiset voivat luoda kulttuurin, jossa lapsi voi kasvaa esteettä. Aikuinen toimii myös monella tapaa lapsen mallina. Hänen esimerkkinsä ja käyttäytymisensä vaikuttavat lapsen kehitykseen tehokkaammin kuin tietoinen opettaminen. Aikuinen voi persoonallisuudellaan tukea lapsessa eläytyvää ja empaattista suhtautumista sekä uteliaisuutta maailmaan ja ihmisiin tutustuttaessa. (Hakkola & Rista 1989, 24.)

Kokonaisvaltaisen ja monitaiteellisen taidekasvatuksen avulla alle kouluikäiset lapset voivat rauhassa tutustua erilaisiin taiteen ilmaisumuotoihin, omaan itseensä ja persoonallisuutensa erityispiirteisiin (Hassi 1994, 32). Kun kuvataide integroidaan päivähoiton arkeen monipuolisesti, voi sitä hyödyntää yhtäläillä matemaattisten valmiuksien kuin äidinkielenkin opetuksessa. Kuvataidetta voi yhdistää myös muiden taidemuotojen, kuten musiikin, käsityön ja tanssin, ilmaisuun. (Pasma 2006, 72.)

Yksi taidekasvatuksen kolmesta toimintamuodosta on havainnointi eli halu rekisteröidä aistivaikutelmia, saada selvyyttä tietoainekseen, rakentaa muistia ja konstruoida ajatuksia. Havainnointi on lähes kokonaan opittu kyky, joten on loogista, että kuvaamataidossa on keskeisenä kohteena visuaalisen havaitsemiskyvyn harjaannuttaminen. Kehittämällä kykyä nähdä voidaan syventää ja laajentaa tietoa maailmasta. (Granö 1996, 20.) ”Kuvataidekasvatuksessa on tärkeää olla avoin, oppia näkemään syvemmin ja

ymmärtää, että samasta teoksesta jokaisella voi olla oma, yhtä arvokas kokemuksensa” (Laitinen 2006, 50).

Taidekuvien tarkastelun merkitys on huomattava sekä kognitiivisten taitojen että tunne-elämän kehittäjänä ja tukijana. Ratkaiseva arvo taiteella on lapsen oman ilmaisun ja havaintokyvyn kehittymisessä. (Granö 1996, 22.) Taidekeskustelua ei saisikaan eristää omaksi alueekseen, vaan kuvista tulisi osoittaa tekniikoita, visuaalisia ratkaisuja ja ilmaisun muotoja lapsen havaintojen ja työskentelyn rikastamiseksi (Granö 1996, 21).

4.2 Museopedagogiikka

Museon perustehtäviksi määritellään usein kokoelman kerääminen ja siitä huolehtiminen sekä kokoelmiin liittyvän tiedon välitys ja kokoelman asettaminen yleisön käyttöön. Näiden tehtävien lisäksi museo on myös oppimisympäristö, jonka toteutumisen välineinä ovat kaksi ensin mainittua tehtävää. Museo siis kerää ja asettaa esille objekteja tai taidetta tarjotakseen yleisölle oppimiskokemuksia. (Kaitavuori 2007, 279–281.)

Museopedagogia on tiedon välittämistä sekä kävijän oman kokemuksen ja omien tulkintojen tukemista. Lisäksi sen tulee ”käsitellä ja avata museota instituutiona, tilana ja paikkana”. (Kaitavuori 2007, 287.) Käytännössä museopedagogian tehtävänä on tarjota erilaisille yleisöryhmille oppimisen mahdollisuuksia. Museopedagogian tehtäviin ja museolehtorin työnkuvaan kuuluu yleensä eri-ikäisten, erilaisista taustoista tulevien ja erilaisilla havainnoivien ihmisten tiedon ja elämysten saannista huolehtiminen. Toimintamuotoina voivat olla muun muassa työpajat, opastukset, tapahtumapäivät ja yleisölle eri muodossa tarjottava lisäinformaatio. (Kaitavuori 2007, 286.)

Pedagogiset toiminnot jaotellaan yleensä ikäkausittain: on erikseen toimintaa lapsille, nuorille ja aikuisille. Jakoperustana voi olla myös sukupuoli, elämäntilanne (kuten perheille suunnattu toiminta) tai maantieteellinen sijainti (matkailijoiden palvelut). Toimintoja voidaan suunnitella myös hetkellisesti määräytyvin perustein, kuten suunnitteleamalla toimintaa työporukoiden kaltaisille valmiille ryhmille. (Kaitavuori 2007, 289–290.)

Kohderyhmäajattelulla on hyvä tavoite ja omat hyötynsä. Yleisölle tarjolla olevia palveluita ja toimintoja voidaan räätälöidä ja soveltaa erilaisille ihmisille sopiviksi. Kohderyhmiä jäsentämällä myös resurssit voidaan suunnata tehokkaasti. Kohderyhmittelyssä piilee kuitenkin vaaroja, sillä ryhmä on aina oletus ja oletus voi mennä pieleen. Tullessaan määritellyksi tiettyyn ryhmään kuuluvana, saattaa yksilöstä peittyä monia piirteitä. (Kaitavuori 2007, 290.)

Käsitteeseen museopedagogiikka liittyy myös pedagogiikan käsite. Malmisalo-Lensu ja Mäkinen määrittelevät pedagogiikan yleisesti ja väljästi opetus- ja kasvatuskäytännön perusteluiksi tai lähtökohdaksi sekä niiksi käytännön opetustoimiksi, jotka rakentuvat esimerkiksi persoonallisuuden, kokemusten, yksilöllisten tottumusten ja mieltymysten kautta (2007, 296).

Pedagogiikka on aina liittynyt jollain tavalla museoiden toimintaan. Sen rooli on kuitenkin muuttunut vuosien saatossa sen mukaan, miten ajatukset tiedosta, oppimisesta ja sivistyksestä ovat muuttuneet. (Malmisalo-Lensu & Mäkinen 2007, 297.)

Konstruktivistinen ja kokemuksellinen oppimiskäsitys ovat tuoneet oppimisen teorioihin ulottuvuuksia, jotka sopivat hyvin myös museoympäristöön. Lisa Robertsin (1997) mukaan museossa oppiminen ei ole vain sitä, että museo opettaa kävijää, vaan että kävijä käyttää museota hyväkseen itselleen mielekkäällä tavalla. Oppimisprosessi on näin ollen keskustelua, joka rakentuu museon kulttuurin ja kävijän kulttuurin välille. (Malmisalo-Lensu & Mäkinen 2007, 304.)

Oppimisella ei tarkoiteta tiedon siirtoa, vaan sitä, että ihminen oivaltaa jotain itsestään tai ympäristöstään, tiedostaen tai tiedostamatta (Malmisalo-Lensu & Mäkinen 2007, 304–305). Oppiminen on sekä sosiaalinen että yksilöllinen prosessi, sillä tieto syntyy vuorovaikutuksessa ympäristössä yhdessä toisten kanssa (Vanhatapio 2006, 80). Oppimisen ympäristöt voidaan jakaa formaaleihin ja informaaleihin oppimisen ympäristöihin. Formaalit oppimisen ympäristöt sijoittuvat koululaitoksen piiriin ja sen opetussuunnitelmien puitteissa tapahtuvaan opetukseen. Informaaleja oppimisympäristöjä ovat muun muassa museot, kirjastot ja tiedotusvälineet, eli sellaiset ympäristöt, joiden pääasiallinen tehtävä ei ole opettaa mutta joiden toiminnassa on myös opetuksellinen ulottuvuus. (Malmisalo-Lensu & Mäkinen 2007, 300–301.)

Taide antaa ihmiselle mahdollisuuden nähdä ja kuvitella, kasvattaa kykyä suvaitsevaisuuteen ja monenlaisten ilmaisujen hyväksymiseen (Laitinen 2006, 47). Taiteen äärellä vaihdetut mielipiteet ja ajatukset auttavat lapsia ymmärtämään taiteen kokemisen yksilöllistä luonnetta. Se, mikä yhdelle on hyvää, saattaa herättää toisessa välinpitämättömyyttä tai vastenmielisyyttä. Taiteen kokeminen ja siitä puhuminen saattavat parhaimmillaan avartaa lasten käsityksiä ihmisenä olemisen moninaisuudesta ja siitä, että on olemassa tuhat tapaa ilmaista itseään ja ne kaikki ovat yhtä arvokkaita. (Laitinen 2006, 48.)

Parhaita lähtökohtia taiteen tarkastelulle ovat tutut aiheet, joita voi itse tunnistaa ja joihin on helppo samaistua. Tuttua ja tunnistettavaa voivat olla teoksen tekotapa, värit tai muodot. Tunnistettavia voivat olla myös sellaiset asiat, joihin lapsi on törmännyt satukirjoissa, sarjakuvissa tai mainoksissa. Toisaalta myös uusi ja outo asia voi olla kiinnostava. Jos asettuu alttiiksi uusille taidekokemuksille, riittää uteliaisuus usein avaamaan tuntematonta. (Laitinen 2006, 52.)

Jos lapsille halutaan antaa mahdollisuus muodostaa vilpittömästi oma suhteensa nykytaiteeseen, on uskallettava etsiä, löytää, onnistua ja epäonnistua. Museokäynti on ainutlaatuinen tapahtuma, koska siinä ovat mukana lapsen sen hetkiset tunteet, taidot ja tiedot (Happonen, Immonen, Kuusisto & Latvala 2006, 9.) Taidemuseovierailujen toteuttaminen on parhaimmillaan museopedagogin ja opettajan yhteistyötä, jossa vallitsee kiireettömyys, avoimuus sekä molemminpuolinen kunnioitus ja arvostus (Happo-

nen 2006, 43). Taidemuseopedagogiikan tarkoituksena on myös antaa opettajille välineitä heidän omaan työhönsä. Taiteen katsomisessa kaikki ovat tasavertaisia ja jokainen voi olla asiantuntija. Aikuisten aito kiinnostus saa lapset helposti mukaan. (Happonen 2006, 44–45.)

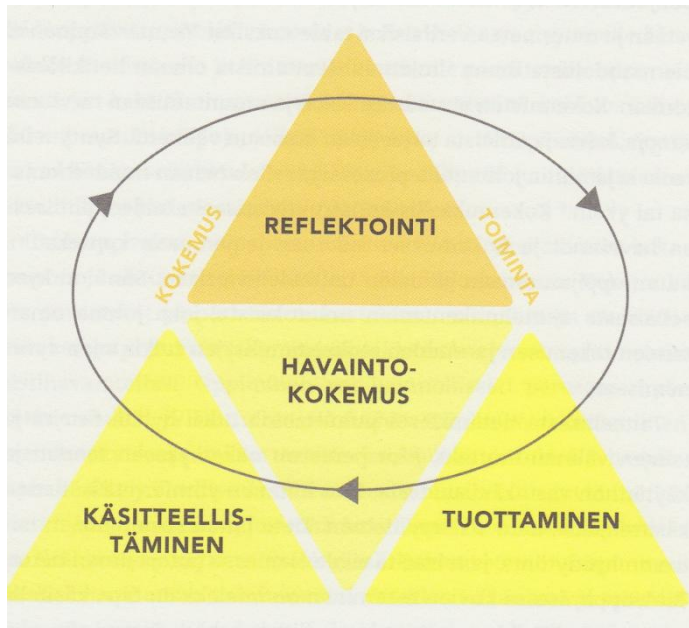
4.3 Kokemuksellinen taideoppiminen

Kokemuksellinen taideoppiminen on Turun opettajankoulutuslaitoksella kuvataidekasvatuksen lehtorina ja Taideteollisen korkeakoulun taidekasvatuksen osaston dosenttina toimivan Marjo Räsänen (2008, 104) kehittämä malli. Tarkemmalta nimeltään kokemuksellis-konstruktivistinen taideoppimisen malli pohjautuu kognitiiviseen oppimiskäsitykseen.

Kognitiivisen oppimiskäsityksen mukaan oppijan oma toiminta ja hänen sisäiset prosessinsa ovat keskeisiä oppimisen kannalta (Salovaara 2004). Huomio kiinnitetään oppimisen laadullisiin tekijöihin. Oppiminen on aktiivista ja tavoitteellista toimintaa, jossa oppija toimii itsenäisenä ajattelijana ja tiedon hakijana. Oppija valikoi, tulkitsee ja konstruoi tietoa itsenäisesti refleктоimalla omaa ajatteluaan ja toimintansa. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 1991, Kettusen ym. 2004 mukaan.) Kognitiiviseen oppimiskäsitykseen liittyy myös käsitys tiedon aktiivisesta luonteesta. Tieto ei ole samanlaisena pysyvä paketti, jota voi siirtää oppilaalle tietyin käytäntein. Oppijan aikaisempien kokemusten sekä oppimistilanteen katsotaan luovan omat merkityksensä opittavaan tietoon. (Salovaara 2004.)

Kokemuksellis-konstruktivistisen taideoppimisen päätavoitteet liittyvät itsen rakentamiseen, joten oppimisen keskiössä tulisi olla oppijan elämämaailma. Koska itseymmärrystä edistäviä oppimisen tapoja ei ole helppo ilmaista suorina käytäntöinä, tulisi työskentelyn alkaa esiyymmärryksen tiedostamisesta. (Räsänen 2008, 105.) On kuitenkin muistettava, että suurin osa taiteeseen liittyvästä tiedostamme säilyy aina hiljaisena tietona. Vaikka sanat ovatkin yksi tapa tuoda hiljaista tietoa päivänvaloon, voi sanallistaminen myös muuttaa sitä. Vaikka reflektiivisyys onkin tärkeä osa taideoppimista, ei intuitiivisuutta tulisi alistaa vain analyttiselle ajattelulle (Räsänen 2008, 105–106.)

Kokemuksellis-konstruktivistisessa taideoppimisessa yhdistyvät erilaiset tiedonkäsittelyn tavat. Taiteellinen oppiminen perustuu pohdiskelemaan havainnointiin eli reflektointiin, käsittelemiseen ja tuottamiseen. Taiteellinen tietäminen eroaa muista tietämisen tavoista siten, että se yhdistää kokonaisvaltaisesti havaintoja, tunteita, käsitteitä ja toimintaa. Näitä kaikkia tarkastellaan yhteydessä kulttuuriseen tietoon. (Räsänen 2008, 106.)

Kuvio 1 Taiteellinen oppimisprosessi Räsänen (2008, 108) mukaan.

Kokemuksellis-konstruktivistisessa taideoppimisessa havainnot ja kokemukset sidotaan laajempaan kontekstiin, kuten oppijan elämään tai taidehistoriaan. Kyse on ajattelurakenteiden muutoksesta, joka johtaa oman taiteen tekemiseen ja muiden teoksista tehtyjen tulkintojen syvenemiseen. Tarkoituksena ei ole pyrkiä eritystietoihin tai taitoihin, vaan laajoihin tietorakenteisiin ja kognitiivisiin kykyihin, joissa yhdistellään eri tieteen aloja. (Räsänen 2008, 107.) Kokonaisvaltaisen oppimisen kannalta keskeistä on kokemusten lisäksi myös käsittepari havainto ja toiminta. Periaatteessa kokonaisvaltainen oppiminen voi alkaa kummasta tahansa, mutta sen perusmateriaaleja ovat taideteoksista ja ympäristöstä saadut kokemukset. Myös tunteilla on tärkeä osa, sillä niiden avulla muut tiedon muodot saavat henkilökohtaisen merkityksen. (Räsänen 2008, 107–108.)

Kokemuksellinen taiteen tulkinta sisältää kolme vaihetta: vastaanottamisen, kontekstualisoinnin ja tuottavan toiminnan. Vastaanottovaiheessa teokseen sekä sen väreihin, muotoihin, tapahtumiin ja maisemiin eläydytään. Ensivaikutelman jälkeen on havaintojen, assosiaatioiden ja teoksen herättämien muistojen vuoro. Kontekstualisoinnissa havainnoimalla saatua tietoa yhdistetään aikaisempiin kokemuksiin. Omien havaintojen pohjalla olleita lähtökohtia etsitään teoksesta. Tämän jälkeen päästään kolmanteen vaiheeseen, tuottavaan toimintaan, jossa tuotetaan itse kuvia ja tehdään taidetta taiteesta. Jokaisessa vaiheessa on tärkeää jakaa kokemuksia muiden kanssa ja oppia myös toisten kokemuksista. Tällöin vuoropuhelu rakentuu sekä teoksen ja katsojan välille että katsojien välille. (Happonen 2006, 39–40.)

Taiteen ja taidekasvatuksen avulla tapahtuva tulkinta ja merkityksen anto eli oppimistapahtuma alkaa aina katsojassa heräävistä tunnekokemuksista ja hänen elämismaailmastaan. Kuitenkin vasta kokemusten yhteinen jakaminen ja sen ymmärtäminen, että muut näkevät teoksen eri tavoin, auttaa oppimaan. Tarvitaan lisäksi tietoa teoksen taustoista ja taiteilijan tarkoi-

tusperistä sekä tekemisen tavoista joko taiteilijalta itseltään tai opettajan kautta. Vasta näiden vaiheiden jälkeen voi syntyä dialogisen kohtaamisen tila, jossa tulevat nähdäiksi taideteos ja todellisuus. (Sava 2007, 116.)

Taiteellinen tietäminen on sosiaalisen ja persoonallisen tiedon yhdistämistä. Persoonallinen tieto rakentuu oppijan omista kokemuksista ja siitä, miten hän ymmärtää niitä ja miten ne suuntaavat hänen toimintaansa. Sosiaalinen tieto taas tarkoittaa kulttuurisesti välittyneitä sanoja, kuvia ja symboleita. Persoonallinen tieto syntyy aina vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ja sosiaalista tietoa on mahdollista laajentaa yksilöllisten kokemusten pohjalta. (Räsänen 2008, 109.)

Kokemuksellis-konstruktivistinen taideoppiminen painottaa opitun eettistä ja esteettistä arvoa sekä lähestyy tietoa sen kulttuurisessa kontekstissa. Henkilökohtaisen tietämisen muuttaminen syväoppimiseksi edellyttää sen yhdistämistä sosiaaliseen tietoon. Tämä tarkoittaa opitun suhteuttamista jo olemassa olevaan tietoon ja sen jakamista muiden kanssa. Parhaimmillaan taideoppiminen voi muuttaa oppijan suhdetta tutkittavaan ilmiöön, itseen, muihin ihmisiin, kulttuuriin ja luontoon. (Räsänen 2009, 109.)

5 ELÄIMELLISTÄ MENOA! -KIERROKSET

Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus koostui Eläimellistä menoa! -kierrosten suunnittelusta ja toteutuksesta. Kierrokset rakentuivat Naivistit Iitalassa 2010 -kesänäyttelyn ympärille ja ne suunnattiin Hämeenlinnan ja sen lähialueiden varhaiskasvatuskeskuksille. Tutkimusaineistoa kerättiin kierrokselle osallistuneilta varhaiskasvatuskeskuksilta kyselyllä. Tämän lisäksi kokosin havaintoja ja kokemuksia kierrosten kulusta oppimispäiväkirjaani.

Tässä luvussa esitellään Eläimellistä menoa! -kierroksen suunnittelun lähtökohtia sekä museopedagogiikan ja kokemuksellisen taideoppimisen soveltamista kierroksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Luvussa 5.2 esittelen kierrosten rakennetta ja sisältöä tiettyjen suunnittelun taustalla olleiden teemojen kautta. Lisäksi kerron kierrosten markkinoinnista ja tiedottamisesta sekä käyn läpi havaintojani ja kokemuksiani.

5.1 Suunnittelun lähtökohdat

Eläimellistä menoa! -kierroksen suunnittelussa sovellettiin sekä museopedagogiikkaa että kokemuksellista taideoppimista. Käsitteitä ei kuitenkaan voi erottaa toisistaan, vaan ne muodostavat kokonaisuuden, jonka avulla on mahdollista tukea lasten taiteellista kehitystä.

Puhuttaessa museon tehtävistä, mainitaan ensimmäisenä määritelmä museosta kerääjänä ja säilyttäjänä. Museon tehtävä rinnastuu arkistoon:

museo on esineiden arkisto. (Kaitavuori 2007, 279.) Tässä mielessä Naivistit Iittalassa -näyttelyä ei voi rinnastaa museoon, sillä sen näyttelyt ovat kausinäyttelyitä, joissa esitellään ja myydään taiteilijoiden uutta taidetta. Ei siis voida puhua taidemuseon kaltaisesta ympäristöstä, jossa olisi esimerkiksi pysyvä perusnäyttely. Näyttelyssä esitelty taide on siis tuoretta nykytaidetta.

Kuitenkin Museolaissa mainitaan museon yhdeksi tehtäväksi kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuuden edistäminen harjoittamalla siihen liittyvää opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisu toimintaa (Museolaki SDK 729/1992, Malmisalo-Lensun & Mäkisen 2007, 296 mukaan). Tässä mielessä myös naivistisen taiteen näyttely voidaan osaltaan rinnastaa museoon. Naivistit Iittalassa -säätio järjestää vuosittain naivistisen taiteen suurkatselmuksen, jossa esitellään naivistien uusimpia teoksia. Tämän lisäksi säätio pyrkii edistämään naivistisen taiteen tunnettuutta.

Taidemuseopedagogiikan tehtävänä on auttaa katsojaa viestin tulkitsemisessä, ja lapsilla se tapahtuu usein leikin avulla (Happonen 2006, 39). Toiminnallinen tutustuminen taiteeseen sopii erinomaisesti lapsille, koska heidän käsitteellinen ajattelunsa ei ole vielä kovin kehittynyttä (Happonen 2006, 44–45). Kierrosten aikana tutustuimme lasten kanssa taideteoksiin monilla eri tekniikoilla, ja yksi näistä oli leikki.

Koska museopedagogian tehtävänä on tarjota erilaisille yleisöryhmille oppimisen mahdollisuuksia, toimi myös Eläimellistä menoa! -kierros museopedagogisena kierroksena. Kierroksen aikana lapset oppivat kulkemaan taidenäyttelyssä ja tutkimaan ja keskustelemaan taideteoksista. Lisäksi lapset saivat laajan kuvan naivistisestä taiteesta ja erilaisista tavoista tehdä taidetta.

Opastus on hyvin perinteinen ja paljon käytetty museoiden vuorovaikutteisuuden muoto. Viime vuosina opastus on kuitenkin jäänyt muiden opetusmenetelmien, kuten työpajojen, varjoon ja sen arvostus on vähentynyt. Perinteinen oppaan johdolla tapahtuva opastus antaa parhaimmillaan aineksia ajattelulle ja on siksi vuorovaikutteinen ja aktiivinen oppimistilanne. Nykyisin puhutaankin paljon keskustelevista tai kyselevistä opastuksista, joilla pyritään osallistamaan ryhmän jäsenet tiiviimmin tilanteeseen ja rohkaisemaan heitä aktiiviseen ajatustyöhön kierroksen aikana. (Malmisalo-Lensu & Mäkinen 2007, 306–307.)

Eläimellistä menoa! -kierrosten opastusten tavoitteena oli nimenomaan olla keskustelevia opastuksia. Kierrosten aikana kyselin lapsilta paljon kysymyksiä ja haastoin heidät tutkimaan ja tarkastelemaan taidetta. Tämä toiminta tukee myös kokemuksellisen taideoppimisen ideologiaa. Savan (2007, 116) mukaan vasta kokemusten yhteinen jakaminen ja sen ymmärtäminen, että muut näkevät teoksen eri tavoin, auttaa oppimaan. Oppija tarvitsee lisäksi tietoa teoksen taustoista ja taiteilijan tarkoituksesta sekä tekemisen tavoista joko taiteilijalta itseltään tai opettajan kautta.

Kokemuksellis-konstruktivistisessa taideoppimisessa havainnot ja kokemukset sidotaan laajempaan kontekstiin, kuten oppijan elämään tai taidehistoriaan. Kyse on ajattelurakenteiden muutoksesta, joka johtaa oman taitteen tekemiseen ja muiden teoksista tehtyjen tulkintojen syvenemiseen. (Räsänen 2008, 107.) Tästä syystä pyrin kierroksen aikana sitomaan muutamia teoksia lasten omaan elämään kysymällä esimerkiksi heidän lempileluaan puhuttaessa teoksessa kuvatusta taiteilijan lempilelusta.

5.2 Näyttelykierrosten rakenne ja sisältö

Eläimellistä menoa! -kierroksen tarkempi sisältö löytyy ohjaussuunnitelmasta (liite 2). Tässä alaluvussa käyn läpi kierroksen suunnittelun taustalla vaikuttaneita asioita.

Kierrosten suunnittelu lähti käyntiin, kun Naivistit Iittalassa -säätiön toiminnanjohtaja Katri Päivärinta kysyi, haluaisinko suunnitella näyttelyyn ohjattuja kierroksia Hämeenlinnalaisia päiväkotiryhmiä varten. Kierrosten pituudeksi määriteltiin 30 minuuttia ja ne olisivat varhaiskasvatuskeskusten ryhmille ilmaisia. Kierrokset suunniteltiin Hämeenlinnan ja Akaan kaupunkien sekä Hattulan ja Janakkalan kuntien varhaiskasvatuskeskuksille.

Kierrokset sijoituivat elokuun loppupuolelle, sillä kesänäyttely sulkeutui 29.8.2010. Heinäkuussa monet varhaiskasvatuskeskukset ovat suljettuina, joten kierrokset oli pakko sijoittaa ajallisesti elokuulle, jolloin varhaiskasvatuskeskukset olivat jälleen avanneet ovensa. Kierrosten ajankohdassa oli otettava huomioon myös minun työaikani. Kierrosten ajankohdiksi päätettiin 12., 16., 17., 23. ja 24.8.2010, ja kierrokset lähtivät liikkeelle kyseisinä päivinä kello 9.00, 9.30 ja 12.30.

Koska näyttely oli avoinna kello 10–19, tulin töihin aikaisemmin niinä päivinä, jolloin kierrokset järjestettiin. Aamulla tulevat ryhmät saivat kiertää näyttelyä rauhassa ilman muita kävijöitä. Kyseiset kellonajat valittiin paitsi työntekijöiden vuorojen mukaan myös siksi, että päivähoiton ryhmät tulevat yleensä paikalle mieluiten aamupäivällä tai heti lounaan jälkeen.

Valitsin kierroksen **teemaksi** Eläimellistä menoa!, koska kaikki kierroksella tarkkaillut teokset sisältävät eläimiä. Eläinaiheiset teokset on valittu sen takia, että ne ovat kiinnostavia sekä lasten että naivistien mielestä. Eläimet ovat yksi naivistitaiteilijoiden suosikkiaiheista, ja kaikilla Naivistit Iittalassa 2010 -näyttelyyn osallistuneilla taiteilijoilla oli kuvattuna eläimiä ainakin yhdessä teoksessaan.

Työskenneltyäni lasten kanssa olen omasta kokemuksesta saanut nähdä, että eläimet ovat lapsia kiinnostava aihe. Laitisen (2006, 52) mukaan parhaita lähtökohtia taiteen tarkastelulle ovat tutut aiheet, joita voi itse tunnistaa ja joihin on helppo samaistua. Tuttua ja tunnistettavaa voivat olla teoksen tekotapa, värit tai muodot. Tunnistettavia voivat olla myös sellaiset asiat, joihin lapsi on törmännyt satukirjoissa, sarjakuvissa tai mainoksissa.

Kierroksen alussa kävimme yhteisesti läpi näyttelyssä liikkumiseen liittyviä **sääntöjä**. Osa lapsista ei välttämättä ollut koskaan aiemmin käynyt näyttelyssä, joten he eivät tieneet, miten näyttelyssä tulisi liikkua. Tämä vaihe toimi osaltaan myös **tapakasvatuksena**, koska lapset oppivat, että näyttelyssä tulee liikkua hiljaa ja rauhallisena, jotta voi keskittyä teosten katsomiseen. Sirkka Laitinen (2006, 48) toteaa, että taidetta ei voi kuulla, ellei asetu kuuntelemaan. Kun lapsi tuodaan taidemuseoon, on aikuisten tärkein tehtävä auttaa lapsia pysähtymään ja keskittymään. Hyvä taideteos huolehtii kyllä lopusta.

Käsitteenä museokädet on lapsille helpompi ja lempeämpi tapa muistaa, ettei taideteoksiin saa koskea. Kun lapset liikkuvat kädet selän takana, ei teoksiin koskemisen houkutus ole niin helppo. Sanomalla ”Muistakaa museokädet!” muistutetaan lapsia pehmeämmin siitä, että kädet on pidettävä turvallisesti selän takana. Museokädet ovat myös käsitteenä mukavampi kuin käsky laittaa kädet selän taakse, sillä käskevä muoto saattaa toisinaan tuntua liian ankaralta. On hyvä sopia yhteisesti lasten kanssa näistä säännöistä, koska lapset sitoutuvat ohjeisiin paremmin, kun ovat itse saaneet ”olla päättämässä” niiden noudattamisesta.

Kuva 2 Museokädet käytössä

Vaikka kaikkea kokemista ei ole tarpeen pukea sanoiksi, auttaa **kuvataiteen sanallistaminen** havaitsemaan kuvissa enemmän ja pääsemään syvemmälle teoksen välittämiin ajatuksiin (Laitinen 2006, 47). Kierroksen aikana kyselin lapsilta paljon kysymyksiä ja yritin saada heidät **osallistumaan** teosten tarkasteluun sekä teoksista käytävään keskusteluun. Malmisalo-Lensu ja Mäkinen (2007, 307) toteavatkin, että keskustelut ovat oivallinen tapa elävöittää opastuksia.

Kierroksen aikana käsitelimme vain muutamia teoksia, koska liian monen teoksen katsominen hukkaa lasten mielenkiinnon. Sirkka Laitinen (2006, 59) on todennut, että näyttelyssä on hyvä pysähtyä vain yhden tai muuta-

man teoksen äärelle, sillä **hiljaisuus ja rauhallisuus** ovat kaiken taiteellisen keskittymisen edellytys.

Mia Bergqvistit teoksen kohdalla luin aluksi lorun Onko koira kotona? (liite 3). Loru on ollut myös teoksen taustalla ja teos on saanut nimensä lorun mukaan. Loru auttoi lapsia pääsemään sisälle teoksen tausta-ajatukseen sekä johdatteli heitä kiikarointitehtävää varten. Idea kiikareiden käyttöön tuli Eveliina Happonen, Katariina Imporannan, Katri Kuusiston ja Johanna Latvalan *Kymmenen kaikua taiteesta* -artikkelista. Artikkelissa annettiin ideoita nykytaiteen tarkasteluun leikki-ikäisten ja peruskoulun alaluokkalaisten kanssa. Happonen ym. (2006, 17) toteavat, että yksityiskohtien perusteella teoksesta voi saada erilaisia mielikuvia kuin silloin, kun näkee teoksen kokonaan. Taidemuseossa yksityiskohtia voi katsella esimerkiksi paperirullakiikareiden läpi ja tarkastella, miltä teokset näyttävät, kun niistä näkee vain pienen palan kerrallaan.

Teoksia tarkastellessa kysyin lapsilta, mitä he näkevät kuvissa. Tämä haastoi lapsia katsomaan kuvia tarkkaavaisesti ja tutkimaan, mitä kuvissa tapahtuu. Kysymällä, mihin kuvaan lapset haluaisivat matkustaa ja miksi, sain lapset sukeltamaan syvemmälle teoksiin. Lapset pohtivat omia mielenkiintojaan ja suhteuttivat niitä teosten tapahtumiin valitessaan teosta, jonne haluaisivat matkustaa.

Katja Mesikämmenen teoksen kohdalla kysyin lapsilta, mitä he näkevät kuvassa. Myös tämä sai lapset keskustelemaan teoksesta ja tarkastelemaan sitä sen sijaan, että kertoisin heille, mitä minä näen kuvassa. Lasten mielikuvitus sai levittää siipensä ja lentää teoksen mukana taivaalle. Laskiesamme kuumailmapallossa matkustavat eläimet harjoittelimme numeerisia kykyjä, mikä tuki lasten **kokonaiskehitystä**. Kertomalla siitä, mitä taiteilija haluaa kertoa teoksellaan, lapset saivat käsityksen teoksen taustalla olevista tekijöistä. Tämä auttoi heitä ymmärtämään teosta paremmin. Koska kyseisen teoksen taustalla on käsitys suvaitsevaisuudesta, sopi se erinomaisesti myös lasten empatiakyvyn kehittymiselle.

Malla Peuran teoksien tutkimisen aikana tutkimme **taidetta monilla aisteilla**. Itse teoksiin emme kuitenkaan voineet koskea, joten tutkimme samaa materiaalia, josta teokset on tehty. Happonen ym. (2006, 24) huomauttavat, että aistit ja havainnot eivät ole erillään lapsen kehossa vaan vuorottelevat ja herättävät toisiaan. Heidän mukaansa aistien herkistäminen ja kokonaisvaltainen havaitseminen syventää taiteen kokemista.

Tutkimalla materiaalia, josta teokset on tehty, lapset saivat kuvan teosten taustalla olevasta tekniikasta. Veistosten materiaali on tavallisuudesta poikkeava ja lasten onkin hyvä tietää, että taidetta voidaan tehdä monilla eri tavoilla ja tekniikoilla. Laitisen (2006, 48–49) mukaan taiteen **ymmärtäminen** onnistuu parhaiten silloin, kun lapsi pääsee itse tekemään jotakin teokseen liittyvää. Kuvan katsomisesta tulee luontevaa, kun ymmärtää sen tekemisen prosesseja, taiteilijan materiaalien käyttöä ja ilmaisutapaa.

Myös Kikka Nyrénin teosten kohdalla kerroin lapsille teosten taustoista Nallen tarinan avulla. Tarinan sain taiteilija Nyréniltä henkilökohtaisena

tiedonantona (liite 4). Myös tässä tapauksessa teoksen taustojen ymmärtäminen auttoi lapsia ymmärtämään teosta paremmin. Koska teoksissa kuvattu Nalle oli Kikka Nyrénin rakkain lelu lapsena, kysyin kierrokselle osallistuvilta lapsilta heidän rakkaimpia lelujaan. Tämä auttoi lapsia sitomaan teoksen teeman omaan elämäänsä, mikä sai heidät ymmärtämään teosta paremmin. Etsimällä eroavaisuuksia teosten *Nallukan huoleton kesäpäivä sinikukkaniityllä* ja *Nalle ruusumajassa välillä*, lapset syventyivät katsomaan teosten sisältöä tarkasti. Leikin varjolla lapset tutkivat näkemäänsä ja tekivät havaintoja. Tämä auttoi kehittämään lasten tarkkaavaisuutta.

Yläkerran ensimmäisessä huoneessa leikimme aluksi eläinleikin. **Leikki** toi vaihtelua muuten melko visuaalisesti painottuneeseen kierrokseen ja auttoi lapsia jaksamaan kierroksen loppuun. Sirkka Laitisen (2006, 53–54) mukaan lapset ovat luontaisesti toiminnallisia, joten museokäynnin on hyvä sisältää jotakin sellaista, johon lapset voivat osallistua. Leikki on lapsen tapa käsitellä hänelle uusia asioita.

Leikin avulla saimme myös selville kolme eläintä, joita seuraavaksi etsimme taideteoksista. Tiettyjen eläinten etsiminen toimi lapsille eräänlaisena aarteenetsintänä. Samalla he saivat katsoa tilassa olevia teoksia. Oikean teoksen löydettyä tutkimme teosta hetken, ja kerroin heille aina teoksen tekijän nimen, eli emme sivuuttaneet löydettyjä teoksia. Etsinnän lopuksi pelasimme Jeroma Tabellin Parisuhdepeliä. Parisuhdepeleli on uudenlainen taideteos, koska se sisältää myös pelattavan pelin. Pelaamalla peliä lasten kanssa näytin heille teoksen käyttötarkoituksen, ja he saivat jälleen huomata, että on monia tapoja tehdä taidetta ja että taiteella voi myös leikitellä.

Kuva 3 Parisuhdepeleliin pelaamista

Ennen Petra Heikkilän teosten tarkastelua luin Kuun hiiri -runon (liite 5). Runo toimi vihjeenä sille, mikä teos lasten tuli etsiä. Lasten löydettyä *Hii-ren kivi* -teoksen tutkimme, kuinka monessa muussa teoksessa esiintyy hii-ri. Nämä tehtävät opettivat lapsia kuuntelemaan tarkasti ja tekemään ha- vaintoja kuulemansa pohjalta. Tämän lisäksi kysyin lasten suosikkiteosta Heikkilän teosten joukosta. Tällöin lapset joutuivat muodostamaan mieli- piteen teoksista ja valitsemaan sen, joka miellytti heitä eniten.

5.3 Markkinointi ja tiedottaminen

Kierroksia markkinoitiin sähköpostin välityksellä lähetetyllä kutsukirjeel- lä. Kutsukirje sisälsi laatimani mainoksen (liite 6), jossa on kuvattuna Mia Bergqvistit teos *Lintukoira* (2010). Mainoksessa esiintyvä Onko koira ko- tona? -loru satoi mainoksen kierrokseen ja antoi varhaiskasvatuskeskusten ryhmille esimakua tulevasta. Mainoksen tarkoituksena oli motivoida ryh- miä osallistumaan kierrokselle. Mainoksen ohessa lähetettiin tiedote (liite 7), jossa kerrottiin enemmän kierroksesta ja kierrosten varaamisesta.

Sähköpostiviesti lähetettiin kaikkien Hämeenlinnan kaupungin, Akaan kaupungin, Hattulan kunnan ja Janakkalan kunnan varhaiskasvatuskes- kuksille, alueiden perhepäivähoitajille sekä yksityisille päiväkodeille hei- näkuun lopussa, noin kaksi viikkoa ennen ensimmäistä kierrosta. Laitoin kutsukirjeitä liikkeelle yhteensä 72. Samalla laadin varhaiskasvatuskes- kuksista sähköpostilistan Naivistit Iittalassa -säätiölle. Sähköpostilista mahdollistaa näyttelyssä tulevaisuudessa järjestettävien kierrosten mark- kinoimisen. Listalle kootut sähköpostiosoitteet löytyivät kaupunkien In- ternet-sivujen kautta sekä päiväkotien omilta sivustoilta.

Kierroksista lähetettiin lisäksi lehdistötiedote (liite 8) alueen sanomaleh- dille, kuten Hämeen Sanomille, Kaupunkiutisille, Viikkouutisille, Lem- päälä-Vesilahden Sanomille ja Aamulehdelle. Lehdistötiedotteessa kerrot- tiin kierroksista ja kehoitettiin lehdistön edustajia saapumaan paikalle seu- raamaan kierroksia tiistaina 24.8.2010 klo 9.00, 9.30 tai 12.00.

5.4 Havainnot ja kokemuksia

Kierroksille osallistui ryhmiä kahdesta päiväkodista. Toinen päiväkodeista sijaitsee Iittalassa ja toinen Hämeenlinnan keskustan tuntumassa. Ryhmien keskikoko oli 10–15, sillä monet päiväkotien ryhmät olivat jakautuneet kierroksen ajaksi kahdeksi ryhmäksi. Kierroksia järjestettiin yhteensä kah- deksan. Kierroksille osallistuneet lapset olivat 1-6 -vuotiaita.

Lapset jakoivat kierroksella hienosti. He olivat rauhallisia ja kuuntelivat ohjeita. Lapsia täytyi välillä muistuttaa museokäsistä ja siitä, että tauluihin ei saa koskea, koska innostuksissaan lapset saattoivat unohtaa nämä sään- nöt. Ylipäätään lapset olivat innokkaita tutkimaan teoksia ja keskustele- maan niistä. Muutamia hiljaisempia lapsia pyrin rohkaisemaan mukaan kysymällä myös heidän mielipidettään.

Mia Bergqvistin *Onko koira kotona?* -teoksen kohdalla käytetyt kiikarit herättivät ihastusta ja osalle lapsista sopivan valinta kesti kauan. Myös mukana olleet aikuiset kiittelivät kiikareita ja huomasivat hämmentyneinä löytävänsä kiikarien avulla maalauksista aivan uudenlaisia yksityiskohtia. Muun muassa teoksessa *Kotimatalla* ollut pientä kissaa he eivät olleet huomanneet ennen kiikareilla tähystämistä. Kiikarit auttoivat aikuisiakin näkemään paremmin.

Kuva 4 Kiikareilla tähystämistä

Lapset kiikaroivat maalauksia hyvin innoissaan ja löysivät paljon ihmettelemisen aihetta. Lapset huomasivat, että koira todellakin oli kotona ja löysivät teoksesta myös piileskelevän ketun. Kysyessäni, mihin maalaukseen lapset haluaisivat matkustaa, äänet jakautuivat leivosmaalausten sekä *Merikarhun matkassa* -maalauksen välille.

Mä haluaisin olla tuolla kun siellä voi kalastaa. Mä tykkään kalastaa.

Kiikarit toimivat myös erinomaisena jäänmurtajana. Ennen *Onko koira kotona?* -teoksen käsittelemistä lapset olivat melko ujoja ja jouduin pyytämään heitä istumaan lähemmäksi. Kiikaroidessamme pyrin itsekin eläytymään tilanteeseen ja näyttämään, että kiikareilla näkee paremmin. Siirtyessämme seuraavalle teokselle lapset olivat innokkaita, eivätkä enää arastelleet, joten kiikarit ja oppaan innostava eläytyminen auttoivat myös lapsia heittäytymään tilanteeseen.

Kierroksen aikana lapset esittivät paljon kysymyksiä. He halusivat tietää, mikä eläin on kyseessä sellaisissa teoksissa, jotka eivät olleet aivan selkeitä. Esimerkiksi Katja Mesikämnen *Taivaalla*-teoksen edessä eräs tyttö

kysyi, mikä eläin tuo on, ja osoitti keskellä olevaa keltavihreää eläintä, jolla oli viiksikarvat ja mustia täpliä. En kuitenkaan halunnut sanoa suoraa vastausta vaan kysyin tytöltä, mikä eläin se hänen mielestään on. Tyttö vastasi, että hänen mielestään se on ruohikkopantteri. Myös muut lapset totesivat, että ruohikkopantteri se varmasti on.

Kuva 5 Ruohikkopantterin metsästästä

Lapset tunnistivat myös teoksessa näkyneen kuumailmapallon ja kaikki kuvan eläimet. Laskimme kuumailmapallon kyydissä olleet eläimet ja saimme luvuksi 32. Kahteenkymmeneen asti kaikki lapset osasivat laskea, mutta sen jälkeen aikuiset auttoivat hieman laskemalla mukana. Osa lapsista huomasi, että kuumailmapallon päällä oli lintuja, jotka nokkivat palloa. Kysyessäni, mitä tapahtuu jos pallo puhkeaa, lapset arvelivat sen putoavan. Ajatus tuntui lapsista hurjan hauskalta ja he alkoivat keskustella pallon putoamisesta.

Malla Peuran teosten *Tunteella*, *Aamusoitto* ja *Iltasoitto* luona moni aristi käden laittamista aistilaatikkoon, mutta uskalsi lopulta kokeilla. ”Pehmeää”, ”kutittaa” olivat lasten havainnot laatikon sisällä olevasta materiaalista. Osa myös haistoi laatikon sisältöä ja totesi sen haisevan pahalta. Kun kaikki olivat saaneet kokeilla laatikon sisältöä, otin villan esille ja kysyin, arvaavatko he nyt, mitä tämä on.

Lapsi: Karvaa!

Opas: Minkä eläimen karvaa se voisi olla?

L: Koiran?

L: Eikun lampaan.

O: Kyllä, kyse on lampaan karvasta. Tietääkö joku, millä nimellä lampaan karvaa kutsutaan?

L: Villa!

Kuva 6 Miltä se tuoksuu?

Tyttöjen mielestä eläimet olivat ihania, koska ”niillä on mekot ja helmet” ja koska ”ne on söpöjä”. Poikia kiinnostivat soittimet ja arvuutellesimme soitinten nimiä ne aina tiedettiin. Monia kiinnosti myös se, miten villasta on saatu aikaan veistoksia. Tällöin kerroin lyhyesti huovutusprosessista.

Kikka Nyrénin teosten *Nallukan huoleton kesäpäivä sinikukkaniityllä* ja *Nalle ruusumajassa* edessä puhuimme lasten lempileluista. Kaikki halusivat kertoa omastaan, eikä puheesta meinannut välillä tulla loppua. Lasten suosikkileluja olivat niin erilaiset unilelut kuin autot, tietokonepelit ja Bratzit. Kertoessani, että Nallella ei ollut nimeä, halusivat lapset keksiä sille nimen. Ehdotuksia tuli useita, mikä osoittaa, että lapsilla on kykyä empatiaan. He osasivat yhdistää taiteilijan rakkaan lelun omaan leluunsa ja totesivat, että taiteilijankin lelulla tulee olla nimi.

Kuva 7 Eroavaisuuksien etsimistä Kikka Nyrénin teoksien välillä

Lapset löysivät kuvien välillä lukuisia eroja, jopa sellaisia, joita en itse ollut havainnut.

Noi nallet on eri suuntiin.

Toinen nalle on karvanen.

Eriväriset perhoset.

Tossa on oransseja kukkia ja tossa toisessa on sinisiä.

Erimuotoiset pilvet.

Lapset tekivät myös huomion, että teoksen ”reunat” olivat eriväriset. Kysyessäni, millä nimellä maalauksen reunoja kutsutaan, oli ryhmässä aina yksi, joka tiesi, että kyseessä ovat kehykset.

Yläkerran ensimmäisessä huoneessa leikitty eläinleikki ei aina tahtonut onnistua. Pienimmille lapsille ei ohjeistuksesta huolimatta ollut ihan selvää, mitä heidän pitäisi tehdä. Aikuisten auttaessa pienimpiä ja kaikkien kannustaessa lapsia saatiin leikki aina päätökseen. Osa eläimistä kuitenkin hyppi varsin rajusti, mikä sai vanhan lattian tärisemään. Leikkialue oli kuitenkin rajattu, joten teoksilla ei ollut mitään vaaraa.

Kuva 8 Eläimellistä menoa!

Kaikki eläimet löydettiin pienen etsimisen jälkeen, ja leikki tuotti suurta löytämisen iloa. ”Mä löysin!” huudahdukset kaikuivat salissa ja kaikki kääntyivät katsomaan löytynyttä eläintä. Etsintäleikki johdatti lopulta Jeroma Tabellin *Parisuhdepelin I* (”...tule, tule sinä vaan, rinnalleni seisomaan.”) ääreen. Lapset pitivät pelistä ja olisivat halunneet pelata enemmänkin.

Kuva 9 Missä ne eläimet luuraavat?

Kuva 10 Jänis löytyi Raija Männistö-Kosken teoksesta

Petra Heikkilän *Hiiren kivi* -teoksen kohdalla luettua runoa lapset kuuntelivat tarkasti. Kuun hiiri löytyi nopeasti, minkä jälkeen etsimme myös muissa teoksissa esiintyviä hiiriä. Välillä hiiret ja jänikset menivät kuvissa sekaisin. Kuvat olivat lapsista hauskoja ja he pitivät niistä. Monen suosikkikuva oli teos *Pomona*, jossa jänis seisoo tärkeänä näköisenä Pomona-kuosinen kattila päässään. Kysyin, mitä tarkoittaa, kun joku on pomona ja keskustelimme siitä, näyttääkö kuvan jänis johtajalta.

Aika hassu pomo kun sillä on kattila hattuna!

Kuva 11 Runon tarkkaavaista kuuntelua

6 KYSELY LASTENTARHANOPETTAJILLE

Saadakseni tietoa Eläimellistä menoa! -kierrosten onnistumisesta laadin kierroksille osallistuneille ryhmille kyselyn (liite 9). Kyselyllä arvioitiin ryhmien mukana kulkeneiden lastentarhanopettajien ja/tai lastenhoitajien näkemyksiä kierroksen sisällöstä, soveltumisesta kohderyhmälle ja ylipääntään vastaavanlaisen toiminnan tarpeesta tulevaisuudessa. Kyselylomake jaettiin kierroksen lopuksi, ja ryhmät saivat ottaa sen mukaansa ja täyttää omalla päiväkodillaan. Kävin hakemassa täytetyt lomakkeet päiväkodeilta viikolla 35.

Tässä luvussa kerron kyselyn laatimisesta ja perustelen kyselyyn valittuja kysymyksiä. Luvussa 6.2 käsittelen kyselyssä tulleita vastaukset ja lopuksi teen tuloksista yhteenvedon.

6.1 Kyselyn laatiminen

Kyselylomakkeen alussa oli saatekirje, jossa kerron itseni ja opintojeni lisäksi myös opinnäytetyöstäni. Kirjasin saatekirjeessä opinnäytetyöni tavoitteet ja kerroin, että Eläimellistä menoa! -kierros on osa opinnäytetyötäni. Saatekirjeen lopussa kerroin, että aineistoa käsitellään luottamuksella eikä yhtäkään vastauspaperia liitetä suoraan opinnäytetyöhön.

Kyselyn luotettavuus kasvaa, kun vastaajille kerrotaan, millaiseen tutkimukseen he kyselyllä osallistuvat. Kyselyn laatijan on tehtävä kyselynsä ohien saate, jossa hän kertoo mistä tutkimuksessa on kyse, mihin tarkoitukseen mahdollista tutkimusta tehdään ja mihin tuloksia käytetään. On eettistä luvata vastaajille, ettei heidän henkilösuojojansa ole missään tutkimuksen vaiheessa uhattuna ja ettei tuloksia ilmoiteta henkilötasolla. Tämä lupaus on ehdottomasti pidettävä. Saatteessa tulee myös ilmoittaa laitos tai muu yksikkö, jonka nimissä kysely teetetään. (Anttila 1997, 366.)

Saatekirje oli kyselylleni tärkeä, koska siinä selitin kyselyn taustoja ja käyttötarkoituksia. Luottamuksellisuus on tärkeää varsinkin silloin, kun kysymyksessä on varhaiskasvatuskeskuksia käsittelevä aineisto. Tämän vuoksi en myöskään mainitse osallistuneiden varhaiskasvatuskeskusten nimiä käsitellessäni kyselyn vastauksia tässä opinnäytetyössä.

Kyselyn alussa kysyttiin kyselyyn vastaavan varhaiskasvatuskeskuksen tai ryhmän nimeä, ryhmän kokoa ja ryhmässä olevien lasten ikää. Päiväkodin nimi kysyttiin siitä syystä, että voin itse pitää kirjaa kyselyn palauttaneista ja kyselyyn vastanneista varhaiskasvatuskeskuksista. Lisäksi minun oli kyselyn vastauksia analysoitaessa hyvä tietää, mistä päin ryhmä on kotoisin. Varhaiskasvatuskeskuksen sijainti saattaa vaikuttaa esimerkiksi mahdollisuuteen käydä näyttelyissä ja museoissa. Myös ryhmässä olevien lasten ikä saattaa vaikuttaa vastauksiin, sillä kolmevuotias ja kuusivuotias lapsi ovat täysin erilaisilla kehitysasteilla.

Kysely sisälsi sekä avoimia kysymyksiä että monivalintakysymyksiä. Hirsjärvi ym. mukaan avoimet kysymykset sallivat vastaajan ilmaista itse-

ään omin sanoin, eivätkä ne ehdota vastauksia. (1997, 194.) Monivalinta-kysymyksiä vastauksia on kuitenkin helpompi vertailla, koska niissä vastataan täsmällisesti samaan kysymykseen. Vastauskirjo on tasainen, ja väärinymmärrysten ja epätarkkuuksien määrä vähenee. Toisin kuin avoimessa kysymyksessä, vastaajan tulee vain tunnistaa kysymys sen sijaan, että hänen pitäisi muistaa se. Täten vastaaminen on kohderyhmälle helpompaa. (Anttila 1996, 358–359.)

Monivalintakysymyksissä voidaan myös yhdistää strukturoitu kysymys ja avoin kysymys esittämällä avoimen kysymyksen kysymyssarjan lopuksi. Tällä tavalla voidaan saada selville näkökulmia, joita tutkija ei ole osannut etukäteen ajatella. (Hirsjärvi ym. 1997, 195.) Myös tässä kyselyssä oli muutamia kysymyksiä, joissa oli yhdistetty strukturoitu kysymys ja avoin kysymys.

Kyselyn kahdella ensimmäisellä kysymyksellä (kysymykset 1 ja 2) pyrin kartoittamaan sitä, kuinka usein varhaiskasvatuskeskukset käyvät näyttelyissä ja museoissa ja mikä on suurin este näihin käynteihin. Tutkimukseni kannalta on tärkeää tietää, käyvätkö varhaiskasvatuskeskukset näyttelyissä usein, harvoin vai eivät koskaan. On myös tärkeää tietää, miksi näyttelyissä tai museoissa ei käydä. Tähän kysymykseen saadut vastaukset voivat jatkossa auttaa myös Naivistit Iittalassa -näyttelykierrosten suunnittelua, jotta varhaiskasvatuskeskukset osallistuisivat niille paremmin.

Kahdella seuraavalla kysymyksellä (kysymykset 3 ja 4) arvioin varhaiskasvatuskeskusten kokemuksia opastetuista kierroksista. Halusin selvittää, missä ryhmät ovat aiemmin käyneet opastetuilla kierroksilla ja onko nimenomaan varhaiskasvatuskeskuksille suunnatuilla kierroksilla tilausta. Kysymyksellä viisi pyrin selvittämään sitä, käyttävätkö varhaiskasvatuskeskukset museoita ja taidenäyttelyitä varhaiskasvatuksensa tukena.

Kysymyksillä 6-12 arvioin Eläimellistä menoa! -kierroksen onnistumista. Kysymys kuusi selvitti sähköpostin toimivuutta markkinointikeinona. Sähköposti on nopea ja helppo tapa markkinoida kierrosta, mutta on aina epävarmaa, saavuttaako se kohteensa. Tällä kysymyksellä halusinkin selvittää, mitä mieltä varhaiskasvatuskeskusten henkilökunta on tästä markkinointikeinosta.

Kysymyksellä seitsemän selvitin niitä syitä, jotka saivat ryhmät osallistumaan kierrokselle. Myös tästä kysymyksestä saadut vastaukset auttavat markkinoinnin ja näyttelykierrosten suunnittelua tulevaisuudessa, koska kierrokselle innostavat seikat on hyvä pitää mukana myös tulevilla kierroksilla. Kysymyksillä kahdeksan ja yhdeksän selvitin kierrosten ajallista onnistumista. Kierroksen ajallinen sijoittuminen suunniteltiin minun työaikojeni ja näyttelyn aukioloaikojen mukaan, mutta varhaiskasvatuskeskukset tietävät itse, mitkä ovat niille parhaat ajat osallistua. Tämän kysymyksen vastaukset hyödyttävät tulevien kierrosten suunnittelua. Halusin tietää myös varhaiskasvatuskeskusten henkilökunnan mielipiteen kierroksen kestosta.

Kysymyksellä 11 selvitin varhaiskasvatuskeskusten henkilökunnan näkemystä siitä, oliko kierros suunniteltu lapsilähtöisesti. Tästä kysymyksestä saadut kysymykset ovat tärkeitä, sillä niiden avulla määräytyy lopulta kierroksen onnistuminen. Kierrosten kohteena ja asiakkaana ovat lapset, joten on tärkeää, että kierros on lapsille sopiva.

Kysymyksellä 12 selvitin tulevaisuutta varten, mitä kierroksessa pitäisi muuttaa. Tämä kysymys auttoi selvittämään sekä sen, mikä tässä kierroksessa meni vikaan että sen, mitä kierroksilta toivotaan tulevaisuudessa. Samaan asiaa haki vastausta myös kysymys 14, jossa kysyn suoraan, millaista toimintaa Naivistit Iittalassa -näyttelyltä toivotaan tulevaisuudessa. Kysymys 13 selvitti sitä, herättikö kierros keskustelua lapsissa. Tämän kysymyksen avulla sain selville, olivatko näyttely ja kierros lapsista mielenkiintoisia ja puhuttelevia.

Kyselyn loppuun jätin tilaa vapaalle sanalle, jossa vastaajat voivat kirjoittaa niistä asioista, joista haluavat antaa palautetta mutta joita en itse kysynyt. Vapaassa sanassa voi kirjoittaa omin sanoin, eikä kysymysmuoto aseta rajoituksia.

6.2 Kyselyn vastaukset

Kyselylomake jaettiin kuuden ryhmän lastentarhanopettajille. Sain takaisin viisi kyselylomaketta. Kyselyn vastausprosentti oli näin ollen 83 %. Vastauksista kävi ilmi, että kolme ryhmistä oli Iittalasta ja kaksi Hämeenlinnasta. Osa varhaiskasvatuskeskusten ryhmistä oli jaettu kahdeksi ryhmäksi kierroksen ajaksi, mutta varhaiskasvatuskeskuksen lastentarhanopettaja vastasi silti yhdelle paperille. Osa jaettujen ryhmien opettajista vastasi kahdelle paperille. Ryhmissä olleiden lasten ikä oli 1–6 vuotta.

Kaikissa vastauksissa ryhmien kerrottiin käyvän näyttelyissä tai museoissa yhdestä kahteen kertaan vuodessa. Suurimmaksi esteeksi museoissa ja taidenäyttelyissä osallistumiselle pidettiin pitkää etäisyyttä, koska matkustaminen näyttelyihin on hankalaa ja kallista. Kauemmaksi tehtäviin retkiin on aina kerättävä rahoitus vanhemmilta, mitä ei haluta tehdä liian usein. Yhden ryhmän kohdalla todettiin myös, että villien lasten vieminen näyttelyihin arveluttaa.

Kahdessa kyselylomakkeessa kerrottiin, että lapsiryhmän kanssa oli käyty aiemmin opastetulla kierroksella taidenäyttelyssä tai museossa. Ryhmät olivat vierailleet Lasimäen museossa, Kalvolan kotiseutumuseossa ja Hämeen linnassa. Kaikissa vastauksissa museoilta ja taidenäyttelyiltä toivottiin enemmän varhaiskasvatuskierroksille suunnattuja kierroksia.

Kysyttäessä käytättekö museoita tai taidenäyttelyitä varhaiskasvatuksen tukena, vastauksissa oli hajontaa. Osassa kyselylomakkeista kerrottiin, että näyttelyissä ja museoissa käymistä käytetään kotiseutuopetuksen tukena. Näyttelyissä käymisen yhteydessä on myös helppo harjoitella yhteiskulkua ja käyttäytymistä. Toisaalta osassa kyselylomakkeista todettiin, ettei museoita ja taidenäyttelyitä käytetä varhaiskasvatuksen tukena, koska vierai-

luja on käytännössä vaikea järjestää. Syyksi sanottiin pitkät etäisyydet, huonot kulkuyhteydet ja matkan hinta. Samoissa kyselylomakkeissa kuitenkin todettiin, että taidenäyttelyitä ja museoita haluttaisiin käyttää kasvatuksen tukena enemmänkin.

Kahdessa kyselylomakkeessa todettiin, että sähköposti on markkinointikeinona hyvä. Kahdessa kyselylomakkeessa sähköpostia ei pidetty toimivana markkinointikeinona. Syyksi sanottiin se, että sähköpostia ei tule aina luettua. Yhdessä kyselylomakkeessa sähköpostia pidettiin sekä hyvänä että huonona markkinointikeinona, koska osastoilla ei lueta sähköpostia, mutta tieto kulkee kuitenkin johtajalta hyvin myös osastoille. Syiksi kierrokselle osallistumiseen kerrottiin innostava ja kiinnostava mainos, sopiva välimatka näyttelylle, sopiva aika ja mahdollisuus osallistua opastetulle kierrokselle.

Opastettujen kierrosten ajankohtaa pidettiin erittäin sopivana, koska loppukesästä on yleensä vähemmän ohjelmaa kuin keväällä, ja elokuussa osastoilla on jo omat lapset paikalla. Esikoululaisryhmän opettaja kiitteli ajankohtaa siitä, että esikoulu on jo ehtinyt alkaa. Kellonaikoja pidettiin myös sopivina, koska ne sopivat yhteen lasten hoitoaikojen kanssa. Päiväkotiryhmä saattoi käydä kierroksella samana päivänä. Puoliksi jaetun ryhmän ensimmäinen puoli saattoi käydä ennen lounasta, ja toinen puoli lounaan ja lepäämisen jälkeen. Kierroksen pituutta (30 minuuttia) pidettiin myös sopivana. Yhdessä kyselylomakkeessa vastausta perusteltiin sillä, että ryhmä lähti pois hyvillä mielin eikä ehtinyt kyllästyä.

Kaikissa kyselylomakkeissa todettiin, että lapset saivat näyttelystä enemmän irti opastuksen ansiosta. Yksi ryhmistä oli käynyt näyttelyssä keväällä, mutta opettajat totesivat nyt, että Eläimellistä menoa! -kierros oli mielenkiintoisempi kuin heidän omansa. Muissa vastauksissa sanottiin, että lapset saivat näyttelystä enemmän irti, koska kierroksella keskityttiin vain muutamiin tauluihin koko näyttelyn sijasta. Vieras henkilö oppaana antoi myös ryhmälle enemmän kuin tuttu aikuinen. Kaikkien ryhmien opettajat olivat myös sitä mieltä, että kierros oli suunniteltu lapsilähtöisesti. Syyksi mainittiin kierrokselle valitut teokset sekä niihin liitetyt puuhet. Yhdessä kyselylomakkeessa pidettiin hyvänä sitä, että kierros sisälsi erilaisia lähestymistapoja, kuten lorua, leikkiä ja etsimistä, sillä tämä auttoi lapsia jaksamaan hienosti kierroksen loppuun.

Yhdessäkään kyselylomakkeessa ei olisi muutettu kierrosta mitenkään. Kysyttäessä, millaista toimintaa Naivistit Iitalassa -näyttelyltä toivotaan jatkossa, vastasivat ryhmien opettajat toivovansa samanlaisia kierroksia. Kahdessa kyselylomakkeessa kerrottiin, että kierros herätti keskustelua myös myöhemmin. Vapaassa sanassa kierrosta kiiteltiin lapsilähtöiseksi sekä sopivan pituiseksi.

Kiitoksia paljon. Kierros oli suunniteltu hyvin lapsen kannalta. Aika sopiva, mukava tyyli, hyvä ja taitava opas yms. KIITOS!

6.3 Tulosten yhteenveto

Kyselyn vastauksista käy ilmi, että päiväkotien on usein vaikeaa järjestää vierailuja museoihin ja taidenäyttelyihin. Ryhmät käyvätkin näyttelyissä ja museoissa harvoin, eli vain yhdestä kahteen kertaan vuodessa. Suurin osa osallistuneista ryhmistä oli Iittalasta eli kävelymatkan päässä näyttelystä. Kauemmaksi suuntautuvat retket tulevat kalliiksi, ja ilman toimivaa julkista liikennettä ne ovat myös työläitä järjestää. Varhaiskasvatuskeskuksille suunnatuilla, opastetuilla kierroksilla on vastausten mukaan kuitenkin tilausta.

Etäisyys ja retkien kallis hinta ovat myös suurin syy siihen, että päiväkodeissa käytetään museoita ja taidenäyttelyitä varhaiskasvatuksen tukena melko vähän. Näyttely- ja museotoimintaa käytetään pääasiassa kotiseututietouden ja historian opetuksessa. Yksikään ryhmien lastentarhanopettajista ei esimerkiksi kertonut käyttävänsä näyttelyissä käymistä osana taidkasvatusta.

Eläimellistä menoa! -kierrokset saivat vastauksissa paljon kiitosta. Kierroksia pidettiin lapsilähtöisinä, sopivan pituisina lapsille ja varhaiskasvatuskeskusten aikatauluihin sopivina. Mainosta kehuttiin innostavaksi ja kiinnostavaksi. Vastaisuudessa Naivistit Iittalassa -näyttelyltä toivottiin juuri vastaavanlaista toimintaa, sillä vastausten mukaan lapset saivat näyttelystä enemmän irti opastuksen ansiosta. Kun opas on vieras ihminen eikä tuttu tarhantäti, lapset kuuntelevat ja seuraavat tarkemmin. Kierroksen sisällön suunnittelijana minulla oli enemmän tietoa teosten taustoista ja näyttelyn opastuksesta kuin päiväkodin henkilökunnalla. Tämä luultavasti näkyi myös kierroksen sisällössä.

Vastauksista kävi ilmi, että joidenkin ryhmien lapset olivat halunneet keskustella näyttelystä vielä päiväkodissakin. Ryhmät, joissa keskustelua oli syntynyt, olivat keski-ikänsä korkeampia kuin ne ryhmät, joissa keskustelua ei ollut syntynyt. Syynä siihen, että keskustelua ei syntynyt, ei siis välttämättä ole näyttelyn sisältö vaan lasten kehitysvaihe.

Kritiikkiä sai kierrosten mainostaminen sähköpostitse. Osastoilla ei välttämättä lueta sähköposteja, joten on varhaiskasvatuskeskuksen johtajan vastuulla välittää viestejä eteenpäin. Vastausten perusteella viestit johtajalta osastoille kulkevat kuitenkin hyvin.

7 TULKINNAT JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa vastaan luvussa 2.3 esittämiini tutkimuskysymyksiin sekä annan kehittämisideoita Naivistit Iitalassa -näyttelyn ja varhaiskasvatuskeskusten tulevaa yhteistyötä varten. Tekemieni tulkintojen ja kehittämis-ehdotusten avulla Naivistit Iitalassa -näyttely voi tulevaisuudessa tukea entistä vahvemmin varhaiskasvatusikäisten lasten taiteellista kehittymistä ja kokonaisvaltaista oppimista.

7.1 Lapsilähtöistä ja kokonaisvaltaista toimintaa

Varhaiskasvatusikäinen lapsi kokee taiteen kokonaisvaltaisesti, joten tukeakseen lasta taiteen kokemisessa on käytettävä erilaisia menetelmiä. Alle kouluikäisen lapsen tärkein ja pääasiallinen toimintamuoto on leikki. Hakola ym. (1991, 13) selittävät, että leikin avulla lapsi heijastaa omia kokemuksiaan ja tietojaan maailmasta sekä etsii itseään ja suhdettaan ympäristöönsä. Samoja asioita lapsi käsittelee myös ilmentäessään itseään kuvallisin keinoin. Leikki ja taide liittyvätkin lähes saumattomasti yhteen.

Malmisalo-Lensu ja Mäkinen (2007, 307–308) huomauttavat, että erilaisilla draamaopastuksilla tai kehollisilla opastuksilla, kuten tanssilla, performansseilla ja improvisaatiolla, voidaan tukea museokävijän kokemuksia. Draamanopetuksen, kuten erilaisten leikkien, pelien, tarinoiden, keskustelun, tutkimisen, rakentamisen, näyttelemisen ja taiteellisen ilmaisun avulla voi tarkastella opittavaa ainesta. Draamaopetuksella voidaan myös luoda kulttuurista uutta kulttuuria. Tanssi ja liike ovat sanallista viestintää vapaammin tulkittavia, joten tanssijan tehdessä omaa tulkintaansa teoksesta, jää katsojalle suurempi mahdollisuus katsoa teosta omilla silmillään valmiiden selitysten sijaan.

Keskustelulla on suuri merkitys tuettaessa lasta taiteen kokemisessa. Laitinen (2006, 48) toteaa, että taiteen äärellä vaihdetut mielipiteet ja ajatukset auttavat lapsia ymmärtämään taiteen kokemisen yksilöllistä luonnetta. Jokainen kokee taiteen yksilöllisesti ja se, mikä yhdelle on hyvää, saattaa herättää toisessa välinpitämättömyyttä tai vastenmielisyyttä. Taiteen kokeminen ja siitä puhuminen saattavatkin parhaimmillaan avartaa lasten käsityksiä ihmisenä olemisen moninaisuudesta ja siitä, että on olemassa tuhat tapaa ilmaista itseään, ja ne kaikki ovat yhtä arvokkaita. Parhaimmillaan taiteesta käyty keskustelu tukee siis lapsen minuuden ja itsetuntemuksen kehitystä.

Eläimellistä menoa! -kierroksilla käytettiin taiteen kokemisen tukena sekä leikkiä että keskustelua. Keskusteleva ote antoi lapsille mahdollisuuden tuoda ilmi mielipiteitään ja ajatuksiaan, mikä on tärkeää lapsen itsetuntemuksen kehitykselle. Kierroksen leikkisyys sopi varhaiskasvatusikäisille lapsille, sillä he tunsivat olonsa turvalliseksi tehdessään itselleen tuttua toimintaa eli leikkiä. Tämä edesauttoi myös keskustelevan ilmapiirin syntymistä, sillä ensimmäisen teoksen, Mia Bergqvistin *Onko koira kotona?* jälkeen lapset olivat silminnähden vapautuneempia kuin ennen teoksen tarkastelua. Syynä tähän oli mielikuvitusleikillinen teosten kiikarointi.

Nykypäivän museopedagogiikka nojaa vahvasti kokemukselliseen taideoppimiseen, eli uutta tietoa rakennetaan vanhan päälle. Havainnot ja kokemukset pyritään sitomaan laajempaan kontekstiin, kuten oppijan elämään tai taidehistoriaan. Taideteoksista ja todellisuudesta saadut kokemukset ovatkin kokonaisvaltaisen oppimisen perusta. Eläimellistä menoa! -kierroksella tämä näkyi esimerkiksi käsiteltäessä Kikka Nyrénin teoksia. Ensimmäiseksi lapset näkivät kuvat Nallesta, jonka jälkeen he saivat kertoa omasta suosikkilelustaan. Seuraavaksi he kuulivat teoksen taustoista tarinassa, jonka taiteilija oli kertonut minulle. Nyt Nallea kuvaavat teokset, ja niiden tausta oli sidottu lasten oman elämän kontekstiin. Nalle tuntui lapsista läheisemmältä, mikä sai aikaan sen, että muutamissa ryhmissä ehdotettiin Nallen nimeämistä. Ehdotus lähti lapsista itsestään, koska he empatiakykynsä ansiosta tunsivat tarvetta antaa rakkaalle lelulle kutsumanimen.

Päivi Granö toteaa, että taidekuvien tarkastelulla on huomattava merkitys sekä kognitiivisten taitojen että tunne-elämän kehittäjänä ja tukijana. Taiteella on ratkaiseva arvo myös lapsen oman ilmaisun ja havaintokyvyn kehittymisessä. (1996, 22.) Aikaisemmin mainitussa esimerkissä, jossa tarkastelimme lasten kanssa Kikka Nyrénin teoksia, voimme todeta lasten oppineen havainnoimisen lisäksi myös tunne-elämän taitoja. Samojen teosten kohdalla etsimme myös eroavaisuuksia näiden kahden melko samanlaisen teoksen kohdalla. Tämän harjoituksen voimme olettaa kehittäneen lasten havainnointikykyä, sillä lapset havaitsivat myös hyvin pieniä eroavaisuuksia teosten välillä.

Keskustelun ja leikin lisäksi Eläimellistä menoa! -kierroksella käytettiin myös muita menetelmiä, joilla voitiin tukea lasten kokemuksia. Eläinten laskeminen toi havainnointiin numeraalista ajattelua ja runojen, lorujen sekä tarinan kuunteleminen kielellistä hahmotuskykyä. Malla Peuran teosten edessä aktivoitiin lisäksi haju- ja tuntoaistia aistilaatikon avulla. Kierroksen aikana aktivoitiin siis näkö-, kuulo-, haju- ja tuntoaistia, eli neljää viidestä aistista. Lisäksi kierros sisälsi matemaattista, kielellistä ja havaintoihin perustuvaa toimintaa, joten lasten molemmat aivopuoliskot olivat tehokkaassa käytössä. Kierros on siis käsitellyt lasta kokonaisvaltaisesti tukeakseen lapsen taiteen kokemista.

7.2 Keskusteleva opastus

Luvussa 5.1 mainittiin museopedagogiseksi menetelmäksi keskustelevalta opastus, jolla pyritään osallistamaan ryhmän jäsenet tiiviimmin tilanteeseen ja rohkaisemaan heitä aktiiviseen ajatustyöhön kierroksen aikana. Kokemusten yhteinen jakaminen auttaa oppijaa syventämään omia havaintojaan ja puolustamaan omia näkemyksiään. Keskustelu saattaa herättää myös uusia oivalluksia. Eläimellistä menoa! -kierroksella näin tapahtui eräässä ryhmässä olleen pienen tytön keksiessä Katja Mesikämnen *Tai-vaalla* teoksessa olevalle oudon näköiselle eläimelle uuden nimen, ruohikopantteri. Keskustelevan opastuksen avulla lapsen hämmennys saatiin muutettua oivallukseksi ja lapsen tekemä oivaltava tulkinta sai tukea niin oppaalta kuin muilta ryhmäläisiltä.

Mia Bergqvistin *Onko koira kotona?* -teosta tarkastellessa ja muutenkin kierroksen aikana lasten tärkeimpänä motivaation lähteenä ja teosten tarkasteluun innostaja oli oppaan läsnäolo. Kun opas oli innokas tutkimaan teoksia ja eläytyi kiikaroimaan teoksia, myös lapset uskalsivat heittäytyä leikkiin. Happonen (2006, 44–45) mukaan aikuisten aito kiinnostus saa lapset helposti mukaan. Eläimellistä menoa! -kierroksen aikana lapset esittivät paljon kysymyksiä ja tekivät näyttelystä sellaisia havaintoja, joihin opas ei ollut varautunut. Lapset tunsivat olonsa turvalliseksi, joten he uskalsivat esittää kysymyksiä ja kyseenalaistaa.

Eläimellistä menoa! kierroksella ei käsitelty kuin muutamia taideteoksia, mikä auttaa lasta taiteen kokemisessa. Näyttelyssä on hyvä pysähtyä vain yhden tai muutaman teoksen äärelle, sillä hiljaisuus ja rauhallisuus ovat kaiken taiteellisen keskittymisen edellytys. Aikuisen tärkein tehtävä onkin auttaa lasta pysähtymään ja keskittymään taiteeseen, ja liian monen teoksen katsominen voi hukata lasten mielenkiinnon.

Museopedagogian tehtävänä on tarjota yleisölle oppimisen mahdollisuuksia, sillä Lisa Robertsin (1997) mukaan museossa oppiminen ei ole vain sitä, että museo opettaa kävijää, vaan että kävijä käyttää museota hyväkseen itselleen mielekkäällä tavalla (Malmisalo-Lensu & Mäkinen 2007, 304). Museopedagogiikalla on siis mahdollista auttaa lapsia oppimaan, kuinka museoita ja taidenäyttelyitä voi käyttää oppimisen välineenä. Eläimellistä menoa! -kierroksille osallistuneille ryhmille suunnatusta kyselystä kävi ilmi, että kierrokselle osallistuneet lapset saivat näyttelystä enemmän irti juuri opastuksen ansiosta. Tämä auttaa toivottavasti lapsia hakeutumaan myös myöhemmin näyttelyihin, joissa he voivat oppi uutta ja rakentaa tietämystään edelleen.

7.3 Kehittämissideoita

Naivistit Iittalassa -näyttelyn tarjontaa voidaan kehittää tukemaan varhaiskasvatusikäisten lasten taideoppimista. Parhaiten tämä onnistuu tietysti jatkamalla monipuolista yhteistyötä varhaiskasvatuskeskusten kanssa. Kyselyn perusteella kävi ilmi, että varhaiskasvatuskeskukset toivovat enemmän varhaiskasvatuskeskuksille suunnattuja kierroksia, joten myös Naivistit Iittalassa -näyttelyn tulisi jatkossa tarjota tällaisia kierroksia. Myös muunlainen kannustaminen näyttelyn itsenäiseen tutustumiseen on kannattavaa.

Kuten kyselystä kävi ilmi, varhaiskasvatuskeskukset eivät vieraile museoissa ja taidenäyttelyissä usein, koska niihin on hankala kulkea ja matkat tulevat kalliiksi. Naivistit Iittalassa -näyttely ei voi muuttaa sijaintiaan kaikille varhaiskasvatuskeskuksille sopivaksi, mutta voi jatkossakin tarjota ilmaisen sisäänpääsyn ja opastetun kierroksen varhaiskasvatuskeskusten ryhmille. Tämä helpottaa hieman retkien budjetointia, sillä maksettavaksi jäävät vain matkat.

Tulevaisuudessa kierroksia kannattaa tarjota useampana päivänä, jotta varhaiskasvatuskeskuksilla olisi enemmän mahdollisuuksia osallistua.

Ajallisesti kierrokset oli sijoitettu sopivasti, ja noin kolme kierrosta päivässä on riittävä määrä. Myös kierroksen kesto, 30 minuuttia, on sopiva varhaiskasvatuskeskusten ryhmille, joten näitä asioita ei ole tarpeen muuttaa. Kierrosten markkinointi tulee aloittaa aikaisemmin, esimerkiksi jo keväällä, jos kierrokset sijoittuvat elokuulle. Myös markkinoinnin tehokkuutta kannattaa miettiä, sillä kyselyn perusteella selvisi, että sähköposti ei ole kaikissa tilanteissa toimivin markkinointiväline. Esimerkiksi postitettavat mainoskirjeet voivat joissakin tapauksissa toimia paremmin.

Kierroksen jatkotyöstäminen erilaisissa työpajoissa on perinteinen museo-pedagoginen menetelmä, jonka avulla tuetaan kävijän omia kokemuksia. Sekä lasten taideoppimisen että kokemuksellisen taideoppimisen kannalta tämä on hyvä menetelmä, sillä kokemuksellinen taiteen tulkinta sisältää kolme vaihetta: vastaanottamisen, kontekstualisoinnin ja tuottavan toiminnan. Vastaanottovaiheessa teokseen tutustutaan ja eläydytään, ja kontekstualisoinnissa havaintotieto sidotaan laajempaan kontekstiin ja aikaisempiin kokemuksiin. Tämän jälkeen päästään tuottavaan toimintaan, jossa tuotetaan itse kuvia ja tehdään taidetta taiteesta. (Happonen 2006, 39–40.) Kuvallinen työskentely antaa lapselle mahdollisuuden käsitellä tunteitaan sekä käsitellä oppimaansa. Lapset käsittelevät ja oppivat taidetta kokonaisvaltaisesti, joten itse tekeminen tukee myös lapsen oppimista.

Tutkimukseni ei voi antaa käytännössä saatua kokemusta väitteen paikkansapitävyydestä, sillä Eläimellistä menoa! -kierroksilla työpajatyöskentely oli mahdotonta rajallisten tilojen vuoksi. Naivistit Iittalassa -näyttelyn tilat Iittalan vanhassa puukoulussa ovat niin pienet, ettei kierroksen jälkeiselle työpajatoiminnalle ole samanlaista mahdollisuutta kuin suurissa taidekeskuksissa tai museoissa. Lasten taideoppimista ja varhaiskasvatuskeskusten henkilökunnan taidekasvatusta voitaisiin kuitenkin tukea antamalla kierroksella käyneelle ryhmälle pieni tehtävävihko, jossa olisi muutamia harjoituksia, joiden avulla aiheen käsittelemistä voisi jatkaa päiväkodissa. Toiminnan jatkotyöstäminen tuottavalla toiminnalla ei siis tapahtuisi enää näyttelyn alaisuudessa vaan päiväkodin omissa tiloissa ja omien ohjaajien vetovastuulla. Tämä vaatii tietysti aktiivisuutta varhaiskasvatuskeskuksissa, mutta uskon heidän mielellään ottavan uusia ideoita taiteelliseen työskentelyyn.

Varhaiskasvatuskeskusten kanssa tehtävän yhteistyön lisäksi Naivistit Iittalassa -näyttelyssä voidaan järjestää myös ”lapsipäiviä”, jolloin toivotaan tervetulleiksi lapsiperheitä tutustumaan näyttelyyn. Kyseisenä päivänä näyttelyssä voisi olla jotakin lapsille suunnattua erityisohjelmaa. Tämä tukisi lasten taideoppimista antamalla mahdollisuuden kokea taidetta yhdessä vanhempien kanssa. Kyselystä kävi ilmi, että jopa varhaiskasvatuskeskuksissa pelätään tulla näyttelyyn villien lasten kanssa. Tästä voimme päätellä, että myös monet vanhemmat epäröivät tulla lasten kanssa näyttelyyn. Naivistinen taide on kuitenkin hyvin lapsiystävällistä ja helppoa taidetta myös lapsille, joten lapsiperheitä tulisi kannustaa näyttelyvierailuihin.

8 POHDINTA JA ARVIOINTI

Asetin opinnäytetyöni tavoitteiksi suunnitella ja toteuttaa Hämeenlinnan ja sen lähialueiden varhaiskasvatuskeskuksille ohjattuja kierroksia Naivistit Iittalassa 2010 -näyttelyyn ja niiden kautta tarjota lapsille elämyksiä ja uusia kokemuksia sekä mahdollisuuden tutustua naivistiseen taiteeseen. Tämä tavoite toteutui, koska järjestin Eläimellistä menoa! -kierroksen varhaiskasvatuskeskusten ryhmille. Monet lapsista tutustuivat ensimmäistä kertaa naivistiseen taiteeseen ja uskon heidän kokemuksensa olleen erinomainen. Jo taidenäyttelyyn pääseminen on itsessään elämys, mutta lisäksi kierroksella järjestämäni toiminta antoi lapsille uusia taide-elämyksiä.

Näiden tavoitteiden lisäksi halusin tutkia, miten museopedagogiikkaa ja kokemuksellista taideoppimista voi soveltaa naivistisen taidenäyttelyn esittelyyn sekä kehittää Naivistit Iittalassa -näyttelyn tarjontaa ja Naivistit Iittalassa -säätien yhteistyötä varhaiskasvatuskeskusten kanssa. Kierrosten suunnittelussa pääsin käytännön tasolla kokeilemaan museopedagogisten menetelmien ja kokemuksellisen taideoppimisen käsitysten sovittamista naivistiseen taidenäyttelyyn. Museopedagogiikka ja kokemuksellinen taideoppiminen painottavat molemmat oppijan omien kokemusten merkitystä, jota pyrin painottamaan myös kierroksen aikana. Kierroksen ja kyselyn avulla pystyin myös kehittämään Naivistit Iittalassa -näyttelyn tarjontaa, joten tulevaisuudessa varhaiskasvatuskeskusten ja säätien yhteistyö tulee toivottavasti olemaan vieläkin vahvempaa. Yhteistyölle on nyt annettu ensisysäys, joka toivottavasti alkaa tuottaa entistäkin hedelmällisempää yhteistyötä.

8.1 Tutkimuksen arviointi

Tutkimus saavutti sille asetetut tavoitteet ja antoi mahdollisuuden vastata asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Tällä tasolla voimme siis määritellä tutkimuksen onnistuneen. Lisäksi varhaiskasvatuskeskukset antoivat hyvää palautetta kierroksesta ja sen järjestelyistä, mikä auttaa Naivistit Iittalassa -näyttelyä tulevaisuudessa luomalla uusia asiakasryhmiä. Varhaiskasvatuskeskusten antama palaute auttaa kehittämään tulevia näyttelykierroksia parempaan suuntaan ja antamaan Naivistit Iittalassa -näyttelylle mainetta mielenkiintoisten ja lapsiystävällisten kierrosten suunnittelijana.

Eläimellistä menoa! -kierrokset olivat onnistuneita, sillä lapsilla oli mukavaa, ja he pääsivät tutustumaan naivistiseen taiteeseen. Lapset saivat tutkia teoksia rauhassa ja keskustella niistä. Pyrin kyselemään lasten mielipiteitä ja ohjaamaan kierroksia lasten ehdoilla. Jos lapset halusivat keskustella käsiteltäväksi valitsemani teoksen viereisestä teoksesta, keskustelimme myös siitä. En halunnut ohjata lasten mielenkiintoa liikaa, vaan kuunnella sitä, mikä heitä kiinnostaa.

Tutkimusta voisi tulevaisuudessa kehittää ja jatkaa teettämällä kyselyn myös varhaiskasvatuskeskuksille, jotka eivät osallistuneet kierrokselle. Kyselytutkimus teetettiin nyt vain kierrokselle osallistuneiden ryhmien lastentarhanopettajilla. Kutsuja näyttelyyn lähetettiin 74, mutta kierroksel-

le osallistui ainoastaan viisi päiväkotiryhmää kahdesta eri päiväkodista. Esimerkiksi kyselyn kysymykseen 6. ”Oliko sähköposti hyvä markkinointitikeino?” ei saatu valideja vastauksia. Jos sama kysymys olisi kohdistettu kierrokselle saapumattomille ryhmille, olisivat vastaukset olleet erilaisia. Muutenkaan kyselyn avulla ei voida päätellä sitä, miksi ryhmiä saapui paikalle niin vähän. Syinä voivat olla markkinoinnin huono kohdentaminen tai epäonnistuminen, näyttelyn etäisyys ja huonot kulkuyhteydet, näyttelyyn saapumisen aiheuttamat kustannukset, näyttelyn sijoittuminen ajallisesti huonoon kohtaan, näyttely ja kierros eivät sopineet varhaiskasvatustakeskusten ohjelmaan tai se, että näyttelyyn tutustuminen tai kierrokselle osallistuminen eivät kiinnostaneet ryhmiä.

Kyselyn avulla voitaisiin laajemminkin kartoittaa varhaiskasvatustakeskusten toiveita näyttelykierrosten sisällöstä. Tässä tutkimuksessa saatu materiaali on melko kapeaa, joten laajempi kysely auttaisi kohdistamaan tulevat palvelut paremmin. Myös osallistujien määrä kasvaisi, jos Eläimellistä menoa! -kierrokselle osallistumattomuudelle löytyisi sellainen syy, joka voidaan muuttaa tulevilla kierroksilla.

8.2 Loppupohdintaa

Opinnäytetyöprosessini alkoi kesäkuussa 2010 aloittaessani kausityöt Naivistit Iitalassa -näyttelyssä. Idean saatuani aloin välittömästi suunnitella kierroksia, jotka toteutettiin elokuussa 2010. Itse kirjoitustyö sai kuitenkin odottaa kevääseen 2011, jolloin olin palannut ulkomaanharjoittelujaksolta Australiasta. Elokuusta maaliskuuhun kestänyt tauko opinnäytetyössä toimi kuitenkin ideoiden ja ajatusten pyörittelämisaikana, joten itse kirjoitustyö sujui vauhdikkaasti. Hyvin suunniteltu taitaa todellakin olla puoliksi tehty.

Eläimellistä menoa! -kierrokset onnistuivat yli odotusteni. Alun jännittämisestä huolimatta nautin kierrosten ohjaamisesta ja lasten kanssa toimimisesta. Samalla myös kiinnostukseni naivistiseen taiteeseen syveni. Tutkimalla naivistisen taiteen taustoja ja syventymällä näyttelyn teoksiin opin paljon uutta tästä upeasta taiteenmuodosta. Samalla itse opinnäytetyöprosessi on antanut minulle paljon tietämystä tieteellisestä tutkimuksesta ja projektiluontoisesta työskentelystä. Myös museopedagoginen työskentely on avautunut minulle nyt paremmin, ja olen ymmärtänyt sen hyödyt kaikenlaisen oppimisen tukemisessa.

Opinnäytetyö on suuri harppaus kohti valmistumistani ohjaustoiminnan artonomiksi, mutta vain pieni askel ammattilaisuudessa. Opinnäytetyön avulla voin siirtyä opiskelijasta työelämään, kehittämään itseäni ja taitojani. Tämä työn avulla olen kuitenkin osoittanut omaavani taitoja ja tietoja, joita ohjaustoiminnan ammattilainen tarvitsee. Jukka Itkosen sanoin:

*Ikkuna on avoin.
Aivan samoin tavoin*

*mieleni on aamutaivas,
kirkas rannaton.*

*En aitaudu.
Avaan itseni kuin ikkunan.*

*En valmistu.
En tiedä mikä valmis on.*

LÄHTEET

- Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Helsinki: Akatiimi Oy.
- Bihalji-Merin, O. 1971. Modern Primitives; Naive paintings, from the late seventeenth century until the present day. Reprinted 1975 & 1978. Translated from German by Russell M. Stockman. London: Thames and Hudson.
- Granö, P. 1996. Esikoululainen taidekuvan vastaanottajana. Rauma: Turun yliopiston kasvatustieteiden Opintomateriaali.
- Hakkola, K., Laitinen, S. & Ovaska-Airasmaa, M. 1991. Lasten taidekasvatus. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hakkola, K. & Rista, E. 1989. Lentävä matto. Helsinki: Suomen sosiaalihallitus, valtion painatuskeskus.
- Happonen, E. 2006. ”Lasten kanssa onnistuu usein” Museolehtorin näkökulma. Teoksessa Happonen, E. & Kähkönen K. (toim.) Miksi aurinko on vihreä? Lapset ja nykytaide. Rovaniemi: Rovaniemen taidemuseo, 37–45.
- Happonen, E., Imporanta, K., Kuusisto, K. & Latvala, J. 2006. Kymmenen kaikua taiteesta. Teoksessa Happonen, E. & Kähkönen K. (toim.) Miksi aurinko on vihreä? Lapset ja nykytaide. Rovaniemi: Rovaniemen taidemuseo, 9-29.
- Hassi, M. 1994. Taide- ja esteettinen kasvatus sekä taideopetus. Teoksessa Surakka, T. (toim.) Lapsi keksii maailman uudelleen – taide varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 28-32.
- Heinänen, A. & Heinänen K. 2007. Taiteen puremat, muistelmia 1967–2007. Hämeenlinna: Karisto Oy Kirjapaino.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja Kirjoita. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Itkonen, S. 1998. Sydän siveltimellä, Suomalaista naivismia. Helsinki: Taidepiste ky.
- Itkonen, J. 2002. Kämpälämäki, Kuonokkaita, suomukkaita ja siivekkäitä runoja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Kettunen, J., Kiviniemi, K., Kurkela, L., Laitila, R., Lehtelä, P.-L., Nissilä, S.-P., Pietilä, M., Remes, P. & Viitala, T. 2004. Oppimisenäkemykset. Oulun Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Viitattu 28.3.2011.
<http://www.oamk.fi/amok/oppimat/LO/Oppimisenakemys/>

Malmisalo-Lensu, A-M. & Mäkinen, M. 2007. Museo oppimisen paikkana. Teoksessa Kinanen, P. (toim.) *Museologia tänään*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 295–318.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. n.d. Vanhempainnetin tietokulma, Miten lapsi kasvaa ja kehittyy? Viitattu 28.3.2011.

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys. n.d. Käsileikkejä ajan kuluksi ja arjen iloksi, pdf-tiedosto. Viitattu 4.4.2011.

<http://www.mll-lahti.fi/files/68861235646537Ksilorut.pdf>

Kaitavuori, K. 2007. Museo ja yleisö. Teoksessa Kinanen, P. (toim.) *Museologia tänään*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 279–294.

Laitinen, S. 2006. Museon taidekasvatustyö koulun näkökulmasta. Teoksessa Happonen, E. & Kähkönen K. (toim.) *Miksi aurinko on vihreä? Lapset ja nykytaide*. Rovaniemi: Rovaniemen taidemuseo, 47–63.

Naivistit Iittalassa 2010 näyttelyesite. n.d. Naivistit Iittalassa – säätiö.

Ojanen, R. 1983. *Kuvien lempeä kapina, suomalaisia naivisteja*. Helsinki: Kustannusyhtiö Otava.

Pasma, S.-L. 2006. Enää ei taivas ole pelkästään sininen, Kokemuksia päivähoiton kuvataidekasvatuksesta. Teoksessa Happonen, E. & Kähkönen K. (toim.) *Miksi aurinko on vihreä? Lapset ja nykytaide*. Rovaniemi: Rovaniemen taidemuseo, 65–76.

Puurula, A. 2000. Lapsi ympäristön peilinä: Alle 3-vuotiaiden lasten integroitu taidekasvatus. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. *Elämysten alkupoluilla, lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 85–95.

Rusanen, S. 2007. Taidekasvattajaksi varhaiskasvatukseen, Kuvataiteen opintojen kehittäminen lastentarhanopettajien koulutuksessa. Taideteollinen korkeakoulu, Helsinki.

Ruhrberg, K. 2000. *Art of the 20th Century, Part 1: Painting*. Translated by John William Gabriel, Ishbel Flett, Fiona Elliott & Frances Wharton. Köln, Benedikt Taschen Verlag GmbH.

Rusanen, S. & Torkki, K. 2000. Minusta jää jälki. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. *Elämysten alkupoluilla, lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 43–53.

Rusanen, S. & Torkki, K. 2001. Mistä on lapsen kuvat tehty. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. *Taiteen ja leikin lumous, 4-8 – vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 88–103.

Räsänen, M. 2008. Kuvakulttuurit ja integroiva taideopetus. Taideteollinen korkeakoulu, Helsinki.

Saarnivaara, M. Lapsi taiteen tulkitsijana. 1993. Lapsi taiteen tulkitsijana. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

Salovaara, H. 2004. Oppimisen teoriasta tukea tieto- ja viestintätekniikan pedagogiseen käyttöön. Suomen virtuaaliyliopisto. Viitattu 28.3.2011. http://tievie oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_2/kognitiivisen_oppimiskasvatyksen_taustaa.htm

Sava, I. 2007. Katsomme-näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Juva: WS Bookwell Oy.

Sinkkonen, J. 2000. Vauvasta leikki-ikäiseksi – lapsen kehitys kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Elämysten alkupuolilla, lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 13–20.

Sinkkonen, J. 2001. Leikin maailmasta keskilapsuutta kohti – lapsen kehitys neljänneltä seitsemännelle ikävuodelle. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous, 4-8 – vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab, 23–32.

Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2. tarkastettu painos. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen julkisuja, opas 56. Helsinki: Stakes, pdf-tiedosto. Viitattu 28.3.2011. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

Vanhatapio, T. 2006. Taidemuseo ja pojat. Teoksessa Happonen, E. & Kähkönen K. (toim.) Miksi aurinko on vihreä? Lapset ja nykytaide. Rovaniemi: Rovaniemen taidemuseo, 77–86.

Wallin, K. 1989. Lapsen rajaton luovuus, kokemuksia ja näkemyksiä lasten kasvatuksesta Reggio Emilia päiväkodeissa. Suom. Elisse Heinimaa & Kari Rydman. Pieksämäki: Weilin+Göös.

HAASTATTELUT

Nyrén, K. 2010. Taiteilija. Henkilökohtainen tiedonanto 25.7.2010.

Päivärinta, K. 2010. Toiminnanjohtaja. Naivistit Iittalassa – säätii. Henkilökohtainen tiedonanto 21.5.2010.

VALOKUVAUSLUPA

NAIVISTIT

littalassa

Hei!

Nimeni on Johanna Ojanen ja opiskelen neljättä ja viimeistä vuotta Hämeen ammattikorkeakoulussa ohjaustoiminnan koulutusohjelmassa. Valmistun ensi keväänä ohjaustoiminnan artemiksi pääaineenani pedagoginen ohjaustoiminta. Opintojen päätteeksi jokainen opiskelija tekee opinnäytetyön, jonka laajuus on 15 opintopistettä.

Omassa opinnäytetyössäni tutkin museopedagogisten menetelmien ja kokemuksellisen taideoppimisen soveltamista naivistisessä taidenäyttelyssä. Kohderyhmänäni ovat päiväkotikäiset lapset, joille suunnittelin opastuskokonaisuuden Naivistit littalassa 2010 – kesänäyttelyyn. Eläimellistä menoa -kierroksella tutustumme lasten kanssa naivistiseen taiteeseen ja etenkin naivistien tapaan kuvata eläimiä.

Lapsenne päiväkotiryhmä osallistuu kierrokselle tiistaina 24.8.2010. Kierroksen aikana toimintaa valokuvataan, jotta saan opinnäytetyöhöni myös visuaalista aineistoa.

Tällä lupalapulla voitte myöntää tai kieltää lapsenne kuvaamisen ja kuvien käyttämisen opinnäytetyössä. Opinnäytetyöhön liitettyihin kuviin ei merkitä lasten nimiä tai päiväkotiryhmää. Opinnäytetyö julkaistaan myös sähköisessä muodossa.

Syysterveisin,

Johanna Ojanen ja Naivistit littalassa – säätiö

Lastani _____

- saa kuvata Eläimellistä menoa – kierroksella ja hänen kuvansa saa liittää Johanna Ojasen opinnäytetyöhön.
- saa kuvata vain takaapäin tai niin, etteivät hänen kasvonsa ole tunnistettavissa.
- ei saa kuvata eikä hänen kuviaan saa käyttää opinnäytetyössä.

OHJAUSSUUNNITELMA

Johanna Ojanen	
Naivistit litalassa – näyttely, Hollaajantie 2, 14500 litala	12., 16., 17., 23 tai 24.8.2010
Eläimellistä menoa! – kierros varhaiskasvatuskeskuksille	klo 9.00, 9.30 tai 12.30

1. Suunnittelun lähtökohdat

- Kohderyhmän ominaispiirteet ja niiden huomiointi

Ryhmät koostuvat 10–15 päiväkotikäisestä lapsesta, jotka ovat iältään 1-6 –vuotiaita. Ryhmien mukana kulkee vähintään yksi kyseisen päiväkodin henkilökunnan jäsenistä. Ryhmän ominaispiirteet ja niiden huomiointi kierroksella riippuvat lasten iästä. Ryhmässä saattaa lisäksi olla erityistä tukea tarvitsevia lapsia. En ole tavannut lapsia ennen ohjausta.

Alle kouluikäisen lapsen kehitys on hyvin kokonaisvaltaista ja hänen fyysinen ja henkinen kapasiteettinsa kasvaa voimakkaasti joka päivä. Lapsi tutkii maailmaa kaikilla aisteillaan ja mikäli hänen tutkimushaluaan ei lannisteta, hän soveltaa saamiaan kokemuksia uusiin tilanteisiin. Lapsi ei vain jäljennä ja toista, vaan hän rakentaa ja muuttaa tutkimaansa maailmaa. Hän kokee myös paljon iloa, sillä monet kokemukset ovat ainutkertaisia ja onnistuneiden kokemusten suoma tyydytys hipoo pilviä. (Hakkola ym. 1991, 9.) Tämä pyritään huomioimaan tuottamalla kierros, jossa lapsi pääsee käyttämään kaikkia aistejaan. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja ihmettelemään sekä keskustelemaan havainnoistaan.

Ikävuodet yhdestä kolmeen ovat nopean kehityksen aikaa. Ensiaskeleitaan ottavasta yksivuotiaasta kasvaa juokseva ja kiipeilevä kolmevuotias, jolla on oma tahto. Tänä aikana lapsi käy kamppailua itsenäisyyden ja riippuvuuden välillä, mikä näkyy mielialojen vaihteluna ja tahtojen taisteluna. (Sinkkonen 2000, 17.) Kolmevuotiaalla lapsella näkyy vielä uhmaiän merkkejä, mutta ne alkavat jo hävitä. Tässä iässä lapsi alkaa jo haluta itselleen leikkikavereita, vaikka leikit eivät sujukaan ilman nahistelua. Lelujen jakaminen ja oman vuoron odottaminen helpottuvat vasta lähellä neljättä ikävuotta. Kolme-neljävuotiaalla lapsella on myös vilkas mielikuvitus ja hän esittää paljon kysymyksiä. (MLL n.d.) Lapsen kehityksessä ikävuodet viidestä seitsemään ovat tärkeitä fyysisen, kognitiivisen, sosiaalisen ja emotionaalisen kehityksen vuosia. Kyky eläytyä toisen ihmisen ajatuksiin kasvaa ja he kykenevät kommunikoimaan ympäristönsä kanssa monipuolisesti. He kykenevät kuuntelemaan toisen puheenvuoroja ja esittämään kysymyksiä, jos eivät ole ymmärtäneet. (Granö 1996, 9.) Kuvan tarkastelussa kuusivuotiaat ovat tutkimusten mukaan nopeampia ja systemaattisempia kuin esimerkiksi kolmevuotiaat lapset (Granö 1996, 7).

Jokainen lapsi on kuitenkin omaan tahtiinsa kehittyvä yksilö. Ryhmien ilmoittautuessa kysyn ryhmässä olevien lasten keski-ään, jotta voin muokata kierroksen sisältöä lasten iän mukaan. Pyrin havainnoimaan kierroksen aikana lapsilähtöisyyttä ja muokkaamaan sisältöä lennosta, mikäli suunnitelmani eivät toimi.

- Oppimiskäsitys suunnittelun taustalla

Suunnitteluni taustalla vaikuttaa kokemuksellinen taideoppiminen ja sen kautta kognitiivinen oppimiskäsitys. Kognitiivisen oppimiskäsityksen mukaan oppijan oma toiminta ja hänen sisäiset prosessinsa ovat keskeisiä oppimisen kannalta. (Salovaara 2004.) Huomio kiinnitetään oppimisen laadullisiin tekijöihin. Oppiminen on aktiivista ja tavoitteellista toimintaa, jossa oppija toimii itsenäisenä ajattelijana ja tiedon hakijana. Oppija valikoi, tulkitsee ja konstruoi tietoa itsenäisesti refleктоimalla omaa ajatteluaan ja toimintansa. (Hakkarainen, Lonka & Lipponen 1991; jonka mukaan Kettunen, Kiviniemi, Kurkela, Laitila, Lehtelä, Nissilä, Pietilä, Remes & Viitala 2004.) Kognitiiviseen oppimiskäsitykseen liittyy myös käsitys tiedon aktiivisesta luonteesta. Tieto ei ole samanlaisena pysyvä paketti, jota voi siirtää oppilaalle tietyin käytäntein. Oppijan aikaisempien kokemusten sekä oppimistilanteen katsottiin luovan omat merkityksensä opittavaan tietoon. (Salovaara 2004.)

- Asiakkaiden ilmaisemat tarpeet

Tässä yhteydessä lasken asiakkaaksi Naivistit litalassa – säätiön, jonka kesänäyttelyssä toteutan kierroksen. Tilaus kierrokselle tuli säätiön toiminnanjohtaja Katri Päivärinnalta, joka pyysi minua suunnittelemaan kierroksen päiväkotikäisille lapsille. Kierroksen sisältöä ei määritelty tarkemmin, mutta sen kestoksi asetettiin 30 minuuttia. Kierrokset sijoittuvat elokuun loppupuolelle, sillä kesänäyttely sulkeutuu 29.8.2010.

2. Tavoitteet

- Työn/toiminnan kokonaistavoite ryhmän kannalta

Kokonaistavoitteena on tukea lasten taiteellista kehitystä kokonaisvaltaisesti.

- Työn/toiminnan osatavoitteet ryhmän kannalta

Osatavoitteena on tarjota lapsille uusi elämys sekä kokemus naivistisesta taiteesta ja taidenäyttelyssä kiertämisestä. Osatavoitteena on myös innostaa lapsia tarkastelemaan ja pohtimaan taidetta.

- Ohjaajan omat tavoitteet

Tuottaa onnistunut kierros, joka etenee myös lasten mielenkiintojen mukaan.

3. Materiaalit ja työvälineet

Wc- ja talouspaperirullista valmistetut, eläinaiheiset kiikarit ja kaukoputket; aistilaatikko, jonka kannessa on kokeilureikä ja sisällä lampaan villaa; eläinkortit, joissa on kuvina jänis, karhu tai lintu; valkoiset kangaskäsineet; ohjaajan vihko, jonka sisältä löytyy tarina Kikka Nyrénin nallesta, Kuun hiiri – runo, Onko koira kotona? – loru sekä ohjaussuunnitelma.

4. Ohjaustilan järjestely

Ohjaukset tapahtuvat näyttelytilassa, jonka järjestelyjä ei voi muuttaa. Ennen kierrosten alkamista vien laatikollisen kiikareita ja kaukoputkia Mia Bergqvistin Onko koira kotona? teoksen alle ensimmäiseen huoneeseen. Aistilaatikon vien valmiiksi Malla Peuran Iltasoitto teoksen jalustan taakse. Muut materiaalit kulkevat mukana.

5. Motivointi

- Etukäteismotivointi

Varhaiskasvatuskeskuksille on lähetetty etukäteen tiedote kierroksista. Tiedotteen mukana on mainos, jonka varhaiskasvatuskeskusten henkilökunta voi tulostaa lasten nähtäville. Mainoksessa on myös Onko koira kotona? -loru, jonka avulla lapset voivat virittäytyä tunnelmaan.

- Alkumotivointi

Kierroksen aluksi toivotan lapset tervetulleiksi näyttelyyn ja kyselen heidän kuumisiaan. Lisäksi käymme läpi yhteisiä pelisääntöjä näyttelyssä liikkumisesta. Tämä motivoi lapsia rauhoittumaan, kuuntelemaan ja keskittymään tulevaan kierrokseen.

- Loppumotivointi

Kierroksen loppuksi kiitän lapsia osallistumisesta ja reippaudesta näyttelyä kierrettäessä.

6. Ohjauksen kulku ja ajankäytön suunnitelma

- Tilanteen aloitus

Kierroksen aluksi päästän ryhmän sisälle näyttelytilaan, koska suurin osa kierroksista järjestetään ennen näyttelyn aukeamista. Tervehdin ryhmää ja näytän, minne he voivat jättää takit, hatut ja mahdolliset laukut.

Seuraavaksi esittelen itseni ja kerron, että toimin ryhmän oppaana kierroksen ajan. Seuraavaksi käymme läpi muutamia asioita, jotka tulee muistaa näyttelyssä liikuttaessa. Ensin kysyn lapsilta, tietävätkö he, mitä museokädet tarkoittavat. Kerron, että museokädet tarkoittavat sitä, että museossa ja näyttelyssä liikuttaessa pidetään kädet selän takana. Kokeilemme yhdessä, miten museokäsiä pidetään. Kerron, että museokädet ovat tärkeitä, koska näyttelyssä on paljon tauluja ja veistoksia joihin ei saa koskea. Kerron lapsille, että heidän sormenpäissään on samanlaista rasvaa kuin nenänpäässä. Jos he ovat joskus työntäneet nenän ikkunaa vasten, ovat he huomanneet, että ikkunaan on jäänyt jälki. Samanlainen jälki jää myös tauluihin, jos niihin koskee sormilla. Siksi tauluihin ei saa koskea.

Sovimme yhdessä, että emme koske näyttelyssä oleviin teoksiin vaan pidämme museokädet selän takana. Muutenkin liikumme näyttelyssä rauhallisesti emmekä juokse, etteivät taulut putoa seiniltä tai veistostelineet kaadu. Seuraavaksi siirrymme näyttelyn ensimmäiseen huoneeseen. Käytämme tilanteen aloitukseen aikaa 2 minuuttia.

- Työn /toiminnan ohjaaminen vaiheittain

Kierroksen aikana teemme kuusi pysähdystä, joiden aikana tutustumme yhdestä neljään teokseen. Alakerran ensimmäisessä huoneessa pysähdymme yhden kerran, toisessa huoneessa kaksi kertaa ja neljännessä huoneessa kerran. Yläkerran ensimmäisessä huoneessa pysähdymme kerran ja neljännessä huoneessa kerran. Toiminta etenee samassa järjestyksessä ja esittelen toiminnan tässä siinä järjestyksessä, kuin se tapahtuu kierroksenkin aikana. Esittelen pysähdykset aina sen pääteoksen tai pääteosten mukaan, joita sen pysähdyksen aikana tarkastelemme. Poikkeuksen tähän tekee yläkerran ensimmäinen huone, jonka käsittelen tilana.

1. Mia Bergqvist – Onko koira kotona?

Istuudutaan lattialle puoliympyrään niin, että katsomme teosta Onko koira kotona? Luen lapsille Onko koira kotona? – lorun (Liite 3) ja kysyn, onko taulussa koira kotona. Totean, että taidamme istua niin kaukana, ettemme oikein näe, joten tarvitsemme avuksi kiikarit. Otan esille kiikarilaatikon, josta lapset valitsevat itselleen kiikarit. Katselemme teosta ja etsimme koiran. Seuraavaksi esitän lapsille kysymyksiä. Mitä muuta kuvassa näkyy? Mitä muissa tauluissa näkyy? Mihin tauluun haluaisit matkustaa ja miksi? Käytämme tämän teoksen käsitteeseen noin 5 minuuttia.

Kuva 12 Mia Bergqvist, Onko koira kotona? (2010), öljyväri

2. Katja Mesikämmen – Taivaalla

Istumme lattialle puolikaareen teoksen eteen. Kysyn lapsilta, mitä teoksessa tapahtuu. Millä laitteella eläimet lentävät? Mitä eläimiä kuumailmapallon kyydissä on? Kuinka monta eläintä kyydissä on? Laskemme yhdessä eläinten lukumäärän (32). Kerron lapsille, että Mesikämmenen teoksissa kaikki eläimet ovat ystäviä, eikä kukaan kiusaa toista. Myös leijonat ja seeprat ovat ystäviä keskenään. Käytämme tämän teoksen käsittelyyn noin 5 minuuttia.

Kuva 14 Katja Mesikämmen, Taivaalla (2009), kollaasi

3. Malla Peura – Tunteella, Aamusoitto ja Iltasoitto

Siirrymme huoneen toiselle puolelle istumaan puolikaareen. Katselemme töitä ja kysyn lapsilta, mistä ne voisivat olla tehty. Otan esiin aistilaatikon ja pyydän lapsia tunnustelemaan ja haistelemaan laatikon sisältöä. Mitä siellä voisi olla? Otan villan laatikosta ja kysyn lapsilta, mitä se voisi olla. Kysyn myös, mistä villaa tulee. Kerron lyhyesti, miten villasta saa tehtyä veistoksia huovuttamalla. Kysyn myös, osaavatko lapset nimetä eläinten soittopelit. Käytämme näiden teosten käsittelyyn noin 5 minuuttia.

Kuva 15 Malla Peura, Aamusoitto (2010), sekatekniikka

Kuva 16 Malla Peura, Tunteella (2010), sekatekniikka

Kuva 17 Malla Peura, Iltasoitto (2010), sekatekniikka

4. Kikka Nyrén – Nallukan huoleton kesäpäivä sinikukkaniityllä ja Nalle ruusumajassa

Istuudumme teosten eteen puolikaareen ja katselemme teoksia. Mitä on kuvattuna? Kysyn lapsilta, mitkä ovat heidän lempilelujaan. Kerron heille tarinan teoksiin kuvatusta Nallesta (Liite 4), joka on taiteilijan lempilelu. Seuraavaksi pyydän lapsia etsimään eroavaisuuksia teosten välillä. Käsiteltyämme teokset siirrymme jonossa yläkertaan. Pyydän lapsia kulkemaan varovaisesti portaissa. Käytämme näiden teosten käsittelyyn ja yläkertaan siirtymiseen noin 5 minuuttia.

Kuva 18 Yllä: Kikka Nyrén, Nalle ruusumajassa (2010), akryy liväri

Kuva 19 Alla: Kikka Nyrén, Nallukan huoleton kesäpäivä sinikukkaniityllä (2009), akryy liväri

5. Yläkerran ensimmäinen huone

Istumme piiriin lattialle kohtaan, jossa on reilusti tyhjää tilaa. Jaan jokaiselle lapselle eläinkortin ja sanon, että he katsovat mikä eläin kortissa on, mutta pitävät sen salaisuutena eivätkä näytä kaverille. Pyydän lapsia jättämään kortin eteensä lattialle ja alkaa liikkua tilassa samalla lailla, kuin kortissa oleva eläin liikkuisi. Eläiminä ovat lintu, karhu ja jänis. Liikkuessaan lasten on samalla etsittävä muita, joilla on sama eläin. Kun eläimet ovat löytäneet ryhmänsä, pyydän heitä kertoamaan muille, mikä eläin heidän kortissaan. oli.

Pyydän lapsia etsimään nämä kolme eläintä huoneessa olvista teoksista. Jänis löytyy Raija Männistö-Kosken Akka meni nenällensä – teoksesta, ja lintuja on kuvattu monessa teoksessa, esimerkiksi Jeroma Tabellin Ponkkalauta (”Riemu ylimmillään”) – teoksessa. Karhu ei kuitenkaan olekaan oikea karhu, vaan Jeroma Tabellin Parisuhdepeli I (”...tule, tule sinä vaan, rinnalleni seisomaan.”) – teoksessa oleva karhupukuinen mies. Pelaamme yhdessä Parisuhdepelin eli etsimme teoksen henkilöille parit. Kädessäni on valkoiset hanskat, jolloin sormistani ei siirry rasvaa teokseen. Käytämme aikaa tässä huoneessa noin 5 minuuttia.

Kuva 20 Raija Männistö-Koski, Akka meni nenällensä (2010), akryylinväri

Kuva 21 Jeroma Tabell, Ponkkalauta ("Riemu ylimmillään") (2010), akryyliyväri

Kuva 22 Jeroma Tabell, Parisuhdepele I ("...tule, tule sinä vaan, rinnalleni seisomaan.") (2010), akryyliyväri

6. Petra Heikkilä – Hiiren kivi

Pyydän lapsia istumaan lattialle ja istun tuolille heidän eteensä. Pyydän kuuntelemaan tarkasti, mikä eläin seuraavaksi lukemassani runossa esiintyy. Luen heille Kuun hiiri – runon (Liite 5) ja kysyn, mikä eläin runossa esiintyi. Seuraavaksi pyydän heitä toimimaan salapoliiseina ja etsimään teoksen, jossa kyseinen hiiri esiintyy. Löydettyämme Hiiren kivi teoksen etsimme myös muut teokset, joissa esiintyy hiiri. Kysyn lapsilta, mitkä teokset ovat heistä kivoimpia ja keskustelemme muutamien teosten eläinten mielialasta. Näyttääkö se iloiselta? Onko se surullinen? Käytämme näiden teosten käsittelyyn noin 5 minuuttia.

Kuva 23 Petra Heikkilä, Hiiren kivi (2009), akryyliväri

▪ Tilanteen päättäminen

Kierroksen loppuksi ohjaan ryhmän takaisin aulaan. Kiitän ryhmäläisiä osallistumisesta ja annan ryhmän mukana tulevalle varhaiskasvatuskeskuksen työntekijälle kyselylomakkeen ja ohjeistan sen täyttämisen. Hyvästelen ryhmän ja valmistaudun vastaanottamaan uutta ryhmää tai haen kierrokseen liittyvät materiaalit pois, mikäli uutta ryhmää ei ole tulossa. Käytämme tilanteen päättämiseen aikaa 1 minuutin.

7. Tavoitteiden saavuttamisen arviointisuunnitelma

Kokonaistavoitteeni saavuttamista on hankala arvioida vain puolen tunnin ohjauksen perusteella, mutta kun lapsi saa uuden kokemuksen taiteesta, tukee se aina hänen taiteellista kehitystään.

Osatavoitteeni on saavutettu, kun lapset osallistuvat aktiivisesti kierrokselle ja kierroksella käytyyn keskusteluun. Kierroksen aikana he saavat esimerkin avulla nähdä, että taideteoksista saa esittää kysymyksiä ja niistä saa keskustella aikuisten kanssa.

Omat tavoitteeni toteutuvat, kun kierros etenee jouhevasti ja pysymme aikataulussa. Kierros ei saa venyä liian pitkäksi, mutta sitä ei saa myöskään juosta läpi. Jos kierros etenee sujuvasti ja lapset osallistuvat toimintaan ja keskusteluun, olen onnistunut tuottamaan lasten mielenkiintojen mukaisen kierroksen.

ONKO KOIRA KOTONA? – LORU

Onko koira kotona?
Naisten kanssa navetassa.

Onko koira kotona?
Miesten kanssa metsällä.

Onko koira kotona?
Lasten kanssa leikkimässä.

Onko koira kotona?
On!

(Mannerheimin lastensuojeluliiton Lahden yhdistys
n.d.)

NALLEN TARINA

Nallella ei koskaan kai ollut nimeä, sitä kutsuttiin vain nalleksi. Nalle on jo yli kuusikymmentä vuotta vanha.

Nalle oli Kikan isosiskon Sirpan nalle, mutta Kikan synnyttyä siitä tuli tyttöjen yhteinen. Tytöt tappelivat usein nallesta mutta leikkivät sillä myös yhdessä. Nallelle puettiin nukenvaatteita ja sille laitettiin äidin poskipunaa, jolloin se tuoksui hyvälle. Tytöt yrittivät pukea myös perheen kissaa, mutta se ei juuri vaatteista välittänyt.

Kun Sirpa oli kaksivuotias, lähti perhe Helsinkiin junalla. Äiti kielsi ottamasta nallea mukaan, koska se oli niin nuhjuinen. Sirpa istui lastenvaunussa lampaantaljan päällä, hänellä oli suuret posket, kalju pää ja puuhelmet kaulassa. Perillä Helsingissä Sirpa alkoi hymyillä ja kaivoi nallen esiin taljan alta. Nalle oli niin rakas lelu, että se kulki mukana kaikkialle, vaikka sitten piilotettuna.

Nykyään nalle asuu Sirpan luona ja hänen lapsenlapsensa hoivavat sitä. Nalle on jo ihan repaleinen ja sen kädet ovat irronneet monesti. Nukkesairaalaan nalle ei kuitenkaan ole koskaan päätynyt, vaan sitä on korjailtu kotona samettipaikoilla.

(Nyrén, henkilökohtainen tiedonanto 25.7.2010.)

KUUN HIIRI – RUNO

Onko kukaan kertonut sinulle minusta?
Asun kuussa yksinäni.
Kunpa joku voisi kulkea
hetken vierelläni.

Kotini on kraatterissa
en voi jutella kellekään.
Kaivan kuuta, nuuskin ilmaa,
mutta aina yksin jään.

Kierrän tyhjää maisemaa
kuono tuhisten;
jos löytäisi jonkun ystävän,
edes kissan, sorsan tai kalan.

Joka päivä ruoakseni
haukkaan kuusta palan.

Siksi kuu pienenee.
Kuun hiiri (*oik.runossa koira*) sitä syö.

Mutta kuu kasvaa uudelleen.
Ja kun on puolikuinen yö,
en millään hiljaa olla saata.

Istun kraatterissani
ja ulvon täyttä päätä maata.

Jukka Itkonen

(Itkonen 2002, 34.)

MAINOS

Eläimellistä menoa Naivistit Iittalassa 2010 näyttelyssä!

Onko koira kotona?
Naisten kanssa navetassa.
Onko koira kotona?
Miesten kanssa metsällä.
Onko koira kotona?
Lasten kanssa leikkimässä.
Onko koira kotona?
On!

Tervetuloa
mukaan eläimellisille
kierroksille naivistisen
taiteen maailmaan!

M.BERGQVIST 2010

TIEDOTE VARHAISKASVATUSKESKUKSILLE

Eläimellistä menoa Naivistit litalassa 2010 -näyttelyssä!

Opastetut Eläimellistä menoa – kierrokset on suunnattu varhaiskasvatuskeskuksille. Ne johdattavat naivistiseen taiteeseen ja erityisesti naivistien tapaan kuvata eläimiä.

Naivistit litalassa 2010 -näyttely järjestetään tänä vuonna jo 22. kerran litalan vanhalla puukoululla. Tunnelmallisen tilan täyttävät jälleen kerran eturivin naivistit uusimmilla teoksillaan ja mukana on vanhojen konkareiden lisäksi myös viisi uutta taiteilijaa. Yhteensä suurnäyttelyssä on esillä 373 teosta 24 naivistitaiteilijalta. Taidesuuntana naivismia voisi luonnehtia lapsenomaiseksi, värikkääksi, kertovaksi ja humoristiseksi taiteeksi. Näyttely on auki 29.8.2010 asti.

Opiskelen neljättä ja viimeistä vuotta Hämeen ammattikorkeakoulussa ohjaustoiminnan koulutusohjelmassa ja valmistun ensi keväänä ohjaustoiminnan artonomiksi. Osana opinnäytetyötäni olen suunnitellut Naivistit litalassa 2010 –näyttelyyn opastuskokonaisuuden Hämeenlinnan ja lähialueiden varhaiskasvatuskeskuksille ja toivotan teidät sydämellisesti tervetulleiksi tutustumaan näyttelyymme opastettujen kierrosten merkeissä!

Opastus kestää 30 minuuttia ja on varhaiskasvatuskeskuksille ilmainen. Emme veloita myöskään muita sisäänpääsymaksuja. Opastukseen tulevien ryhmien olisi hyvä olla suhteellisen pieniä (n.10–15 lasta), jotta kaikki varmasti mahtuvat kulkemaan joukon mukana.

Opastettuja kierroksia järjestetään

To 12.8. klo 9.00, 9.30 ja 12.30
Ma 16.8. klo 9.00, 9.30 ja 12.30
Ti 17.8. klo 9.00, 9.30 ja 12.30
Ma 23.8. klo 9.00, 9.30 ja 12.30
Ti 24.8. klo 12.30

Toimi nopeasti ja varaa omalle lapsiryhmällesi jokin edellä mainituista opastusajoista numerosta **040 4560 842** klo 10–19 välisenä aikana!

Tervetuloa naivistien matkaan etsimään ja löytämään, oppimaan ja ihmettelemään!

Johanna Ojanen ja Naivistit litalassa – säätio

NAIVISTIT
 litalassa

TIEDOTE 16.8.2010

Eläimellistä menoa Naivistit litalassa 2010 -näyttelyssä!

Opastetut Eläimellistä menoa – kierrokset on suunnattu varhaiskasvatuskeskuksille. Ne johdattavat naivistiseen taiteeseen ja erityisesti naivistien tapaan kuvata eläimiä.

Naivistit litalassa 2010 -näyttely järjestetään tänä vuonna jo 22. kerran litalan vanhalla puukoululla. Tunnelmallisen tilan täyttävät jälleen kerran eturivin naivistit uusimmilla teoksillaan ja mukana on vanhojen konkareiden lisäksi myös viisi uutta taiteilijaa. Yhteensä suurnäyttelyssä on esillä 373 teosta 24 naivistitaiteilijalta. Taidesuuntana naivismia voisi luonnehtia lapsenomaiseksi, värikkääksi, kertovaksi ja humoristiseksi taiteeksi.

Opiskelen neljättä ja viimeistä vuotta Hämeen ammattikorkeakoulussa ohjaustoiminnan koulutusohjelmassa ja valmistun ensi keväänä ohjaustoiminnan artonomiksi. Toiminnallisessa opinnäytetyössäni tutkin museopedagogisten menetelmien ja kokemuksellisen taideoppimisen soveltamista naivistiseen taide­näyttelyyn. Osana opinnäytetyötäni olen suunnitellut Naivistit litalassa 2010 –näyttelyyn opastuskokonaisuuden Hämeenlinnan ja lähialueiden varhaiskasvatuskeskuksille.

Opastus kestää 30 minuuttia ja on varhaiskasvatuskeskuksille ilmainen. Emme veloita lapsiryhmiltä myöskään muita sisäänpääsymaksuja. Tervetuloa seuraamaan Eläimellistä menoa – kierrosta **tiistaina 24.8.2010 klo 9.00, 9.30 tai 12.00!**

Lisätiedot:

projektityöntekijä Johanna Ojanen
puh. 040 5622 068
johanna.ojanen@student.hamk.fi

toiminnanjohtaja Katri Päivärinta
Naivistit litalassa – säätiö
puh. 045 7730 1686
katri.paivarinta@naivistitiitalassa.fi

Naivistit litalassa 2010
22. naivistisen taiteen suurkatselmus
29.5.–29.8.2010 vanhalla puukoululla Lasikeskuksen vieressä
Avoinna joka päivä klo 10–19

KYSELY VARHAISKASVATUSKESKUKSILLE

Saattekirje

Hei!

Nimeni on Johanna Ojanen ja opiskelen neljättä ja viimeistä vuotta Hämeen ammattikorkeakoulussa ohjaustoiminnan koulutusohjelmassa. Valmistun ensi keväänä ohjaustoiminnan artemiksi pääaineenani pedagoginen ohjaustoiminta. Opintojen päätteeksi jokainen opiskelija tekee opinnäytetyön, jonka laajuus on 15 opintopistettä.

Omassa opinnäytetyössäni tutkin museopedagogisten menetelmien ja kokemuksellisen taideoppimisen soveltamista naivistisessä taidenäyttelyssä. Kohdeyhmänäni ovat päiväkotikäiset lapset, joille suunnittelin opastuskokonaisuuden Naivistit litalassa 2010 – kesänäyttelyyn. Eläimellistä menoa kierroksella tutustumme lasten kanssa naivistiseen taiteeseen ja etenkin naivistien tapaan kuvata eläimiä.

Opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden lisäksi tutkin varhaiskasvatuskeskusten valmiuksia käyttää museopedagogiikkaa osana kasvatustyötä ja osallistua erilaisiin taidenäyttelyihin. Toivon myös saavani selville, millaista toimintaa varhaiskasvatuskeskuksen toivovat taidenäyttelyiltä. Tällöin pystymme kehittämään myös Naivistit litalassa – näyttelyn tarjontaa.

Tähän kyselyyn vastaamalla voitte auttaa minua keräämään aineistoa opinnäytetyötäni varten. Aineisto käsitellään luottamuksellisesti eikä yhtäkään vastauspaperia liitetä suoraan lopulliseen työhön. Tulen noutamaan täytettyä kyselyä viikolla 35 päiväkodistanne.

Yhteistyöstä kiittäen,

Johanna Ojanen ja Naivistit litalassa -säätö

NAIVISTIT
litalassa

Kuinka Eläimellistä meno oli -kysely

Kirjoita vastaus viivastolle. Voit tarvittaessa jatkaa vastausta paperin kääntöpuolelle. Monivalintakysymyksissä valitse paras vaihtoehto laittamalla rasti vastauksen edessä olevaan ruutuun.

Päiväkoti/ryhmä: _____

Ryhmän koko: _____

Lasten ikä: _____

1. Kuinka usein käytte lapsiryhmän kanssa näyttelyissä/museoissa?

- Ei koskaan
- 1-2 kertaa vuodessa
- 3-6 kertaa vuodessa
- Noin kerran kuukaudessa

2. Mikä on suurin este taidenäyttelyssä/museossa käymiselle?

3. Oletteko aiemmin käynyt lapsiryhmän kanssa opastetulla kierroksella jos- sakin museossa/taidnäyttelyssä?

- Kyllä, missä? _____
- Ei

4. Toivoisitteko museoilta/taidnäyttelyiltä enemmän varhaiskasvatuskes- kuksille suunnattuja opastuksia?

- Kyllä
- Ei

5. Käytättekö museoita tai taidenäyttelyitä varhaiskasvatuksen tukena? Kyllä, miten?

 Ei, miksei?

6. Oliko sähköposti hyvä markkinointikeino? Kyllä Ei, miksei?

7. Mikä sai teidät osallistumaan kierrokseen?

8. Näyttely on auki 29.5–29.8.2010 joka päivä 10–19. Opastetut kierrokset järjestetään muutamana päivänä elokuussa, klo 9.00, 9.30 ja 12.30. Oliko opastettujen kierrosten ajankohta hyvä? Kyllä, miksi?

 Ei, miksei?

9. Oliko kierroksen kesto (30 min.) sopiva? Kyllä Ei, miksei?

10. Koetteko, että lapset saivat taidenäyttelystä enemmän irti opastuksen ansiosta?

Kyllä

Ei

Miksi/Miksei? _____

11. Oliko kierros lapsilähtöisesti suunniteltu?

Kyllä

Ei, miksei? _____

12. Mitä olisitte muuttanut kierroksessa?

13. Herättikö näyttely keskustelua lapsissa?

Kyllä

Ei

14. Millaista toimintaa toivotte jatkossa Naivistit litalassa -näyttelyltä?

15. Sana on vapaa! Risuja, ruusuja, kehitysehdotuksia, terveisiä - mitä vaan!

Kiitos osallistumisesta!

